

Pécsi Tudományegyetem
Jog- és Államtudományi Kar

FAIR PLAY VAGY FREE PLAY?

**A TRANSZNEMŰ SPORTOLÓK JOGAIVAL KAPCSOLATOS KÉRDÉSEK
ELEMZÉSE**

Gremsperger Márton

Konzulens:
Prof. Dr. Nocht Tibor
Egyetemi tanár

2026.

Tartalom

I. Bevezetés.....	5
II. Fogalmi és elméleti alapok	7
II.1. Nemi identitás és a jogi nem meghatározása	7
II.1.1. Biológiai nem, társadalmi nem és jogi nem.....	7
II.1.2. Transzneműség és interszexualitás jogi szempontból.....	8
II.1.3. A nem- és névváltoztatás szabályozása.....	10
II.2. A transzneműség láthatóbbá válásának okai és a sport világában kialakult kiemelt jelentősége.....	11
II.3. A sport jogi és társadalmi funkciói.....	12
II.3.1. A sport mint alapjog és kulturális érték.....	12
II.3.2. A sport autonómiája és állami felügyelete.....	14
III. Nemzetközi jogi keretek	15
III.1. Emberi jogi alapelvek	15
III.1.1. ENSZ emberi jogi egyezmények és a Yogyakarta Principles	16
III.1.2. A diszkrimináció tilalma és az egyenlő bánásmód elve	17
III.2. Az Európai Unió rendszere	19
III.2.1. Alapjogi Charta és egyenlő bánásmód irányelvek	19
III.2.2. Az EUB íráságának releváns ítélkezési gyakorlata.....	20
III.2.3. Európai rendszer: az EJEE és az EJEB gyakorlata	21
III.3. A Nemzetközi Sportdöntőbíróóság és a Nemzetközi Olimpiai Bizottság szerepe 	22
IV. Magyar jogi környezet.....	24
IV.1 Az Alaptörvény és az egyenlő bánásmód követelménye.....	24
IV.2. A 2003. évi CXXV. törvény az egyenlő bánásmódról.....	26
IV.3. A Sporttörvény releváns szabályai.....	27
IV.4. Nemi identitással kapcsolatos magyar jogfejlődés.....	28
IV.5. Magyar bírósági és alkotmánybírósági gyakorlat.....	30
V. Sportági szabályozások.....	32
V.1. A NOB irányelvei.....	32
V.1.1 A NOB kezdeti irányelvei	32
V.1.2. A 2026. évi irányváltás.....	33
V.2. Egyes nemzetközi sportszövetségek szabályai.....	34
V.2.1. Nemzetközi Atlétikai Szövetség - World Athletics	34

V.2.2. Nemzetközi Úszószövetség – World Aquatics	35
V.2.3. Nemzetközi Labdarúgó Szövetség – FIFA	36
V.3. A magyar sportszövetségek gyakorlata	36
V.3.1. A szakszövetségi önszabályozás jogalapja.....	36
V.3.2. Magyar Atlétikai Szövetség	37
V.3.3. Magyar Úszó Szövetség	38
V.3.4. Magyar Labdarúgó Szövetség.....	38
V.3.5. Összegző értékelés.....	38
VI. Esettanulmányok és precedensek	39
VI. 1. Caster Semenya ügye	40
VI.1.1. Az ügy előzményei.....	40
VI.1.2. A CAS előtti eljárás	41
VI.1.3. A svájci bírósági felülvizsgálat.....	42
VI.1.4. A Semenya kontra Svájc ügy az EJEB előtt	42
VI.1.5. Az ügy jelentősége.....	43
VI.2. Lia Thomas esete.....	43
VI.2.1. A sportolói pálya és a szabályozási háttér	43
VI.2.2. A Lia Thomas kontra World Aquatics eljárás	44
VI.2.3. Jogi értékelés	45
VI.3. Imane Khelif esete.....	45
VI.3.1. A párizsi olimpiát megelőző vita.....	45
VI.3.2. A World Boxing szabályozása és a CAS-eljárás.....	46
VI.3.3. Az eset jogi jelentősége	47
VI.4. Más transznemű és interszex sportolók ügyei.....	48
VI.4.1. Dutee Chand	48
VI.4.2. B. P. J. és Lindsay Hecox amerikai ügyei.....	48
VI.5. Jogértelmezési tanulságok	49
VI.5.1. A fogalmi pontosság követelménye	49
VI.5.2. A sport autonómiája nem jelent alapjogi mentességet	49
VII.5.3. A bizonyítási teher és a tudományos bizonytalanság	49
VII.5.4. Az arányosság sportág-specifikus vizsgálata	50
VII. Jogi és etikai dilemmák	51
VII.1. A sport, mint univerzális védőháló.....	51

<i>VII.2. Versenyegyenlőség és fair play</i>	52
<i>VII.3. A dopping kérdései</i>	52
<i>VII.4. Tesztoszteronszint és hormonkezelés kérdései</i>	53
VIII. Megoldási irányok és reformjavaslatok	54
<i>VIII.1. A szabályozási probléma kiindulópontjai</i>	54
<i>VIII.2. Jogalkotási és sportszervezeti alternatívák</i>	55
<i>VIII.2.1. A jogalkotás és a sportszervezeti autonómia viszonya</i>	55
<i>VIII.2.2. A szabályozás céljának pontos meghatározása</i>	56
<i>VIII.2.3. Nyitott kategóriák létrehozása</i>	56
<i>VIII.2.4. Sportág specifikus szabályozás</i>	57
<i>VIII.2.5. Rugalmasabb nemi kritériumok</i>	57
<i>VIII.2.6. A sportban alkalmazható inkluzív gyakorlatok</i>	59
<i>VIII.2.7. Befogadó intézményi szabályzatok</i>	59
<i>VIII.2.8. Edzők és sportvezetők képzése</i>	59
<i>VIII.2.9. Öltözők és sportlétesítmények</i>	60
<i>VIII.2.10. A közösségi és szabadidősport elsődlegessége</i>	60
<i>VIII.2.11. Döntéshozatali és jogorvoslati reformok</i>	60
<i>VIII.3. Nemzetközi együttműködés szükségessége</i>	61
IX. Összegzés	63

I. Bevezetés

A sport a modern társadalom egyik legösszetettebb intézménye, amely egyszerre hordoz társadalmi, kulturális, gazdasági és jogi funkciókat. Nem csupán fizikai teljesítményt vagy szabadidős tevékenységet jelent, hanem olyan szabályozott közeget is, amelyben az egyéni önmegvalósítás, a közösséghez tartozás, az egészségmegőrzés, a verseny és az egyenlőség követelményei egyaránt megjelennek. A sport világában ezért különösen nagy jelentősége van annak, hogy a részvétel feltételei világosak, kiszámíthatók és minden érintett számára jogilag igazolhatók legyenek.

A sport természetéből fakadóan különbséget tesz a résztvevők között. Korosztály, testsúly, fogyatékoság, versenyszint, valamint sok sportágban nem alapján különböző kategóriákat hoz létre annak érdekében, hogy a verseny lehetőség szerint kiegyensúlyozott és tisztességes legyen. A férfi és női versenykategóriák kialakulása is ezt a célt szolgálta. A modern sportjog egyik legvitatottabb kérdése azonban az lett, hogy a transznemű, illetve az interszex sportolók milyen feltételek mellett vehetnek részt ezekben a kategóriákban.

A kérdés azért különösen összetett, mert több, önmagában is legitim jogi és sportszakmai érdek kerülhet egymással konfliktusba. Egyfelől biztosítani kell az emberi méltóság, a magánélet, az önazonosság és az egyenlő bánásmód tiszteletben tartását. Másfelől a versenysport működéséhez elengedhetetlen a fair play, a sportolók biztonsága és az eredmények összehasonlíthatósága. A jogi probléma ezért nem egyszerűen abban áll, hogy egy transznemű sportoló részt vehet-e valamely versenyen, hanem abban, hogy milyen feltételek mellett korlátozható a részvétele, milyen bizonyítékok alapján, milyen eljárási garanciákkal és milyen jogorvoslati lehetőségek biztosítása mellett.

A fair play a tisztességes versenyt, az egyenlő szabályokat és a sport integritását jelenti, míg a free play ebben az összefüggésben a sporthoz való hozzáférés, az önazonosság és a kirekesztésmentes részvétel igényét jeleníti meg. A két elv nem feltétlenül zárja ki egymást. A valódi szabályozási kérdés az, hogy kialakítható-e olyan rendszer, amely egyszerre képes megőrizni a verseny tisztaságát és tiszteletben tartani az érintett sportolók alapvető jogait.

A sportoló a sportpályán sem veszíti el alapvető jogait. Emberi méltósága és egyenlő bánásmódhoz való joga a sportolói jogviszonyban is fennmarad. A sportszövetségek autonómiája ezért nem jelenthet jogon kívüliséget. Bár jogosultak meghatározni a versenyrendszereket és a részvétel feltételeit, szabályaiknak meg kell felelniük az alapjogi, diszkriminációtilalmi és eljárási követelményeknek.

Ezzel együtt a sport sajátosságai sem hagyhatók figyelmen kívül. Bizonyos sportágakban a fizikai tulajdonságok közvetlen hatással vannak a teljesítményre, kontakt sportágakban pedig a sportolók testi épségére is. A jogi értékelésnek ezért a biológiai és élettani tényezőket is figyelembe kell vennie, azonban csak akkor, ha azok adott sportágban való jelentősége tudományosan megfelelően alátámasztható.

A transznemű sportolók részvételének szabályozása az elmúlt években jelentős változásokon ment keresztül. A Nemzetközi Olimpiai Bizottság és az egyes nemzetközi sportszövetségek eltérő megoldásai azt mutatják, hogy jelenleg sincs egységes, minden sportágban alkalmazható modell. A nemzetközi sportszövetségek szabályai ugyan nem klasszikus állami jogszabályok, mégis közvetlenül meghatározhatják egy sportoló versenyzési lehetőségeit és teljes sportpályafutását.

Külön figyelmet kell fordítani az egyenlő bánásmód és a diszkrimináció tilalmának kérdésére is. Az egyenlőség a sportban nem feltétlenül jelent azonos kezelést minden esetben. A sportban alkalmazott kategóriák éppen azt is szolgálhatják, hogy a releváns különbségek figyelembevételével ténylegesebb esélyegyenlőség alakuljon ki. Ugyanakkor valamely személy nemi identitása vagy nemi jellemzői alapján történő korlátozás csak legitim cél, megfelelő szakmai indok és arányos szabályozás mellett igazolható.

A dolgozat célja annak vizsgálata, hogy a jelenlegi magyar és nemzetközi szabályozás milyen módon próbálja összehangolni a sportolók emberi méltóságát, magánéletét és egyenlő bánásmódhoz való jogát a női versenykategória védelmével, a fair play követelményével és a sportolói biztonsággal. A vizsgálat nem abból indul ki, hogy a szempontok közül valamelyiknek minden körülmények között elsőbbséget kell élveznie, hanem azt keresi, milyen jogi feltételekkel teremthető közöttük megfelelő egyensúly.

A dolgozat alapvető tézise ezért az, hogy erre a kérdésre nem adható minden sportágra és minden versenyszintre egységes válasz. A jogilag megfelelő szabályozásnak differenciálnak, sportág-specifikusnak, tudományosan megalapozottnak, arányosnak és megfelelő jogorvoslattal biztosítottak kell lennie. A valódi kérdés így nem az, hogy a fair play vagy a free play elve érvényesüljön-e, hanem az, hogy a sportjog képes-e e két követelményt olyan módon összehangolni, amely egyszerre őrzi meg a verseny tisztességét és a sportolók alapvető jogainak védelmét.

II. Fogalmi és elméleti alapok

II.1. Nemi identitás és a jogi nem meghatározása

A nem fogalma a jogban több, egymással összefüggő, de nem azonos jelentéstartalmat hordoz. A biológiai nem, a társadalmi nem és a jogi nem elhatárolása azért különösen fontos, mert a modern jogrendszerek az egyes meghatározásokhoz eltérő jogkövetkezményeket kapcsolnak. A kérdés nem pusztán terminológiai, hanem az mindennapi működés és élet alapvető intézményeire is kihatással bír, mivel érinti a személyállapotot, az anyakönyvezést, a névviselést, az egészségügyi önrendelkezést, valamint a diszkrimináció tilalmát.

II.1.1. Biológiai nem, társadalmi nem és jogi nem

A biológiai nem alatt azoknak a testi és élettani sajátosságoknak az összessége értendő, amelyek alapján az egyén nemi jellemzői meghatározhatók. Ide tartoznak különösen a kromoszomális, hormonális, reprodukív és anatómiai sajátosságok. A biológiai nem fogalma nem szűkíthető egyetlen tulajdonságra, még akkor sem, ha a jog a nyilvántartási és személyállapoti viszonyok egyszerűsítése érdekében jellemzően meghatározott kategóriákat alkalmaz. Az Egészségügyi Világszervezet is megkülönbözteti egymástól a biológiai nemet, a társadalmi nemet és a nemi identitást.¹

A társadalmi nem, vagy ahogyan manapság divatos említeni a gender, az adott társadalomban a nemekhez kapcsolódó szerepeket, normákat, magatartásmintákat és társadalmi elvárásokat jelenti. Ettől elkülönítendő a nemi identitás, amely az egyén saját nemével kapcsolatos belső és személyes önazonosságára utal. Kijelenthetjük tehát, hogy

¹ World Health Organization (WHO): Gender and health. <https://www.who.int/news-room/questions-and-answers/item/gender-and-health> 2026. 08. 17.

a nemi identitás nem szükségképpen azonos a biológiai jellemzőkkel vagy az állam által nyilvántartott nemmel.²

Ennek a különbségtételnek alapjogi jelentősége is van. Az Emberi Jogok Európai Bíróságának (a továbbiakban: EJB) gyakorlata a nemi identitást az Emberi Jogok Európai Egyezménye (a továbbiakban: EJE) 8. cikke³ által védett magánélet, illetve személyes identitás körébe vonja, ezért nem kizárólag társadalmi vagy orvosi kérdés, hanem az egyén autonómiáját és személyiségének szabad kibontakoztatását érintő jogi kategória is.

A jogi nem ezzel szemben azt a nemi státuszt jelöli, amely által az állam a személyeket a közhiteles nyilvántartásokban és az azok alapján kibocsátott okmányokban kategorizálja. A magyar jogban 2020 óta kifejezetten a „születési nem” fogalmát rögzítették a jogalkotók. Az anyakönyvi eljárásról szóló 2010. évi I. törvény szerint a születési nem „az elsődleges nemi jelleg, illetve kromoszóma alapján meghatározott biológiai nem”.⁴ Az anyakönyvi nyilvántartásban személyazonosító adatként szereplő születési nem pedig nem változtatható meg. E szabályokat a 2020. évi XXX. törvény vezette be.⁵

A magyar alkotmányos szabályozás 2025-ben tovább erősítette ezt a megközelítést. Magyarország Alaptörvényének módosítása során az Alaptörvény L) cikke által, amely jelenleg hatályos szövegezésében is kimondja, hogy „Az ember férfi vagy nő. Az anya nő, az apa férfi.”.⁶ A magyar közjogi rendszer tehát kifejezetten bináris, a nem meghatározásánál biológiai alapú megközelítést alkalmaz.

II.1.2. Transzneműség és interszexualitás jogi szempontból

Transznemű személynek általában azt tekintik, akinek nemi identitása nem egyezik meg a születésekor nyilvántartásba vett nemével. A transzneműség jogi kérdése elsősorban nem a biológiai nem meghatározását, hanem a személy önazonossága és hivatalos

² World Health Organization (WHO): Gender and health. <https://www.who.int/news-room/questions-and-answers/item/gender-and-health> 2026. 08. 17.

³ Emberi Jogok Európai Egyezménye 8.cikk

⁴ 2010. évi I. törvény az anyakönyvi eljárásról 3§ x)

⁵ 2020. évi XXX. törvény az egyes közigazgatási tárgyú törvények módosításáról, valamint ingyenes vagyonszétosztásról

⁶ Alaptörvény L) cikk (1)

személyállapota között fennálló disszonancia kezelését érinti. Ennek sarkalatos kérdése, hogy az állam lehetővé teszi-e a nyilvántartott nem és az ahhoz kapcsolódó személyes adatok megváltoztatását.⁷

Magyarország vonatkozásában különösen jelentős a Rana kontra Magyarország⁸, az R.K. kontra Magyarország⁹, valamint az E.G. és mások kontra Magyarország¹⁰ ügyek. Az R.K.-ügyben az EJEB a jogi nem elismerésére szolgáló megfelelő szabályozási keret hiányával foglalkozott, míg az E.G. és mások ügyben 2024-ben az EJEE 8. cikkének megsértését állapította meg.

A transzneműség helyzetének elemzésekor óhatatlanul is találkozunk az interszexualitással, amely ugyan hasonló értelmezés alá esik, mint az előző, de attól fogalmilag elkülönítendő. Az interszex személyek olyan veleszületett nemi jellemzőkkel rendelkeznek, amelyek nem illeszkednek teljes mértékben a tipikus férfi vagy női testi kategóriákba. Ez érintheti például a nemi szerveket, a hormonokat vagy a kromoszómákat is. Kijelenthetjük tehát, hogy az interszexualitás veleszületett testi sajátosság, és nem betegség. Az interszexualitás tehát elsősorban a testi jellemzőkre, míg a transzneműség a nemi identitás és a születéskor nyilvántartásba vett nem eltérésére utal.¹¹

Az interszexualitás sajátos jogi problémákat vet fel az anyakönyvezés, az egészségügyi önrendelkezés, a gyermek jogai és az egyenlő bánásmód területén. Kiemelt kérdésként említhető a gyermekkorban végzett, orvosilag nem sürgős, a nemi jellegeket tartósan megváltoztató beavatkozások jogi megítélése. Ilyen esetekben egymással kerülhet kapcsolatba a szülői döntési jog, a gyermek mindenek felett álló érdeke, az orvosi szükségesség, valamint az érintett későbbi önrendelkezéshez és testi integritáshoz való

⁷ UNITED NATIONS, OFFICE OF THE HIGH COMMISSIONER FOR HUMAN RIGHTS (OHCHR): Living Free and Equal: What States Are Doing to Tackle Violence and Discrimination against Lesbian, Gay, Bisexual, Transgender and Intersex People. Geneva, United Nations 2016, 18, 94–97 o.

⁸ Emberi Jogok Európai Bírósága: Rana kontra Magyarország 40888/17

⁹ Emberi Jogok Európai Bírósága: R.K. kontra Magyarország 54006/20

¹⁰ Emberi Jogok Európai Bírósága: E.G és mások kontra Magyarország 12918/19

¹¹ Council of Europe: Recommendation CM/Rec(2025)7 of the Committee of Ministers to member States on equal rights for intersex persons <https://search.coe.int/cm?i=091259488028b934> 2026. 08.17.

joga. Az ENSZ emberi jogi szervei ezért az interszex személyek jogvédelmében különösen hangsúlyozzák a testi autonómia jelentőségét.¹²

II.1.3. A nem- és névváltoztatás szabályozása

A jogi nem elismerésére Európában nincs teljesen egységes szabályozási modell. A személyállapot meghatározása alapvetően az államok hatáskörébe tartozik, azonban nem gyakorolhatják korlátlanul. hiszen tiszteletben kell tartaniuk az EJEE-ből, valamint az uniós jog hatálya alá tartozó esetekben az Európai Unió jogából eredő alapjogi követelményeket.

Különösen jelentős ebből a szempontból az Európai Unió Bíróságnak (a továbbiakban: EUB) a C-4/23. számú *Mirin-ügyben*¹³ 2024. október 4-én hozott ítélete. A EUB kimondta, hogy az uniós polgár szabad mozgáshoz való jogával ellentétes, ha valamely tagállam megtagadja saját állampolgára másik tagállamban jogszerűen megszerzett név- és nemváltásának elismerését. A EUB szerint a név és a nem a személyes identitás alapvető elemei, az eltérő állami nyilvántartások pedig jelentős adminisztratív, szakmai és magánéleti problémákat idézhetnek elő.

Magyarországon a jelenlegi szabályozás az általános névváltoztatást és a nyilvántartott nem megváltoztatását külön kezeli. Az anyakönyvi eljárásról szóló törvény 2010. évi I. törvény 49. §¹⁴-a szerint magyar állampolgár kérelmére a születési családi, illetve utónevének megváltoztatását az anyakönyvi szerv engedélyezheti. Az általános névváltoztatás lehetősége tehát továbbra is fennáll. A 2020-ban módosított szabály szerint a személyazonosítás érdekében nyilvántartott születési nem megváltoztatása nem lehetséges. Következésképpen a két jogintézmény dogmatikailag elkülönül, mivel a névváltoztatás általános személyállapoti eljárás, míg a nemi identitásnak megfelelő jogi nem elismerésére a hatályos magyar jog nem biztosít eljárást.

¹² UNITED NATIONS, OFFICE OF THE HIGH COMMISSIONER FOR HUMAN RIGHTS (OHCHR): Discriminatory laws and policies, acts of violence and harmful practices against intersex persons – Report of the Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights, A/HRC/60/50, 2025

¹³ Európai Unió Bírósága (Nagytanács) C-4/23.

¹⁴ 2010. évi I. törvény az anyakönyvi eljárásról 49§

A szabályozás alkotmányossági vizsgálata során az Alkotmánybíróság 11/2021. (IV. 7.) AB határozata¹⁵ kiemelt jelentőséget tulajdonított a visszaható hatályú jogalkotás tilalmának. Az Alkotmánybíróság megállapította, hogy az új szabályozásnak a hatálybalépése előtt megindított, folyamatban lévő nem- és névváltoztatási eljárásokra történő alkalmazása sértette az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdéséből¹⁶ levezetett jogbiztonság követelményét. Ez azonban nem jelentette magának a születési nem megváltoztathatatlanágát kimondó általános szabály eltörlését.

Összességében a nemi identitás és a jogi nem meghatározása olyan jogterület, ahol a szabályozás alapvető feladata annak meghatározása, hogy az egyén magánéletének és személyes identitásának védelme, a testi autonómia, a jogbiztonság és a közhiteles nyilvántartások megbízhatósága között milyen egyensúly teremthető.

II.2. A transzneműség láthatóbbá válásának okai és a sport világában kialakult kiemelt jelentősége

A transzneműség jelensége az elmúlt évtizedekben a társadalmi, politikai és jogi diskurzus egyik leginkább vitatott kérdésévé vált. A transznemű személyek jelenléte ugyan nem tekinthető új jelenségnek, a témával kapcsolatos közbeszéd, társadalmi láthatóság és jogalkotási aktivitás jelentős mértékben megnövekedett a XXI. század első évtizedeitől kezdődően. Ennek következtében sokak számára úgy tűnhet, hogy a transzneműség egyre nagyobb teret hódít magának, ugyanakkor a kutatások inkább arra utalnak, hogy elsősorban a jelenség társadalmi láthatósága, valamint az önzazonosság nyílt vállalásának lehetősége növekedett meg.

A transzneműség fokozott társadalmi megjelenésének egyik legfontosabb oka az emberek, a kultúrák és összességében a világ fejlődése. A második világháborút követően kialakuló nemzetközi emberi jogi rendszer egyre nagyobb hangsúlyt helyezett az emberi méltóság, az önrendelkezés és a magánélet tiszteletben tartásának követelményére. A nemi identitás kérdése fokozatosan bekerült azok közé a személyiségi jogi elemek közé, amelyek védelmét számos nemzetközi szervezet és bíróság is elismerte. Különösen jelentős szerepet játszott ebben az EJEB gyakorlata, amely több ítéletében hangsúlyozta,

¹⁵ Alkotmánybíróság 11/2021. (IV. 7.) AB határozata

¹⁶ Alaptörvény B) cikk (1)

hogy a nemi identitás az egyén személyes autonómiájának és magánéletének alapvető részét képezi.

A nyugati társadalmakban az egyéni önmegvalósítás és a személyes szabadság egyre nagyobb jelentőségre tett szert, ezzel párhuzamosan a hagyományos nemi szerepek merevsége csökkent, ami lehetővé tette a nemi identitással kapcsolatos sokszínűbb önmeghatározási formák megjelenését, ezáltal az emberek életét szinte teljesen átszötte, így a sport világában is megjelent. A sportban a transzneműség kérdése különösen hangsúlyos viták tárgyává vált. Ennek elsődleges oka, hogy a sport azon kevés társadalmi területek egyike, ahol a biológiai nem objektív fizikai különbségei közvetlen hatással lehetnek a teljesítményre. A férfi és női versenykategóriák kialakulása történelmileg éppen azért történt, hogy a női sportolók számára méltányos versenyfeltételeket biztosítsanak.

Míg számos társadalmi területen a nemi identitás és a biológiai nem közötti különbségek kevésbé jelennek meg kézzelfogható formában, addig a sportban az erő, az izomtömeg, a csontszerkezet vagy az állóképesség jelentős szerepet játszhat a teljesítményben. Emiatt különösen nehéz egyensúlyt találni ezen a területen, főleg az inklúzió, a fair play és az egyenlőség követelményei között.

A sport kiemelt médiavisszhangja szintén hozzájárult ahhoz, hogy a transzneműség kérdése viták és a hétköznapi beszédtemák középpontjába kerüljön. A nagy sporteseményeken jelentős nyilvánosságot kapnak, így egy-egy transznemű sportoló részvétele sokkal nagyobb figyelmet vált ki, ennek következtében a sport gyakran szimbolikus terepévé válik a nemi identitással kapcsolatos szélesebb társadalmi és politikai vitáknak.

II.3. A sport jogi és társadalmi funkciói

II.3.1. A sport mint alapjog és kulturális érték

A sport a modern társadalmakban már messze nem tekinthető pusztán szabadidős tevékenységnek vagy versenyszerű fizikai teljesítménynek. Jogi, társadalmi, gazdasági, egészségügyi és kulturális jelentőséggel bíró intézményrendszerre vált, amely egyszerre kapcsolódik az egyén önmegvalósításához, a közösségi identitás kialakításához, az állam

egészségpolitikai céljaihoz, valamint a nemzeti és nemzetközi reprezentációhoz. A sport tehát egyszerre autonóm társadalmi alrendszer és közérdekkel átszőtt jogi szabályozási tárgy.

A sport társadalmi funkciói közül a legfontosabb az egészségmegőrző szerep. A rendszeres testmozgás hozzájárul a testi és lelki egészség fenntartásához, a prevencióhoz, valamint az életminőség javításához. Ez a funkció közvetlenül kapcsolódik az Alaptörvény XX. cikkéhez¹⁷.

A sport lényeges társadalmi funkciója továbbá a közösségteremtés. A sportegyesületek és szurkolói közösségek olyan társadalmi közeget hoznak létre, amelyekben az együttműködés, a szabálykövetés, a teljesítmény elismerése és a fair play elve egyszerre jelenik meg. A sport ebből a szempontból a társadalmi integráció egyik eszköze, mivel képes összekapcsolni eltérő társadalmi helyzetű, életkorú, nemű vagy képességű személyeket. Különösen fontos ez a gyermek- és ifjúsági sportban, a fogyatékkal élő sportjában, valamint a hátrányos helyzetű csoportok sportolási lehetőségeinek biztosításában.

A sport a szabályok tiszteletére, önfegyelemre, kitartásra, együttműködésre és felelősségvállalásra nevel. A versenyhelyzetben megjelenő győzelem és vereség feldolgozása, az ellenfél tisztelete, a bírói döntések elfogadása, valamint a sportszerűség követelménye olyan normák gyakorlati elsajátítását jelenti, amelyek a társadalmi együttélés szempontjából is alapvetőek. Ezért a sport nem pusztán fizikai tevékenység, hanem érték közvetítő társadalmi intézmény is, így a normaközvetítő szerepe is mérvadó.

A sport jogi funkciója a fenti szerepek intézményes biztosításában ragadható meg. A jog egyrészt kereteket teremt a sport gyakorlásához, másrészt biztosítja, hogy a sporttevékenység során az alapvető jogok és garanciák ne sérüljenek. A sport jogi szabályozásának célja nem az, hogy az állam a sport minden belső folyamatát közvetlenül irányítsa, hanem az, hogy biztosítsa a sport tisztaságát, hozzáférhetőségét, biztonságát és társadalmi hasznosságát. A sport mint alapjog sajátos természetű jogosultság. Nem klasszikus első generációs szabadságjogként jelenik meg, hanem sokkal inkább szociális,

¹⁷ Alaptörvény XX. cikk

kulturális és intézményvédelmi elemeket hordozó jogosultságként. A sportról szóló 2004. évi I. törvény¹⁸ (a továbbiakban: Sporttörvény) preambuluma kifejezetten kimondja, hogy minden embernek alapvető joga van a sporthoz, függetlenül attól, hogy milyen szinten és közegben végzi az illető. Ez a megfogalmazás széles sportfogalmat alkalmaz, amely nem korlátozódik az élsportolókra, hanem a sporthoz való hozzáférést általános emberi és társadalmi igényként ismeri el. A sport alapjogi jellege ugyanakkor nem azt jelenti, hogy az államnak mindenki számára azonos szintű sportolási lehetőséget kellene közvetlenül biztosítania. A sporthoz való jog tehát nem abszolút alanyi jogosultságként, hanem állami feladatként és társadalompolitikai célként nyer gyakorlati tartalmat.

A modern sportpolitika egyik alapvető kihívása éppen az, hogy az élsport sikereinek támogatása mellett ne szoruljon háttérbe a tömegsport, az iskolai sport, a rekreációs sport és a társadalmi befogadást szolgáló sport. Amennyiben a sportot valóban kulturális és közösségi értéknek tekintjük, akkor annak értéke nem csupán a nemzetközi sikerekben és sportdiplomás eredményekben mérhető, hanem abban is, hogy mennyiben képes javítani a társadalom egészségi állapotát, közösségi kohézióját és esélyegyenlőségét.

II.3.2. A sport autonómiája és állami felügyelete

A sport autonómiája a sportjog egyik központi kérdése. A sport autonómiája azt foglalja magába, hogy a sport sajátos szabályok, intézmények és döntéshozatali mechanizmusok alapján működik. Ez az autonómia indokolt, hiszen a sport működése speciális szakmai ismereteket, gyors döntéshozatalt és nemzetközi szabályokhoz való igazodást igényel. Az autonómia azonban nem jelenthet jogon kívüliséget. A sport szervezetei ugyan saját belső szabályok alapján működnek, de döntéseiknek összhangban kell állniuk az alkotmányos és nemzetközi alapelvekkel és a törvényekkel.

Az állami felügyelet szerepe éppen így értelmezhető. Az állam nem veheti át a sportszövetségek sportszakmai döntéseit, de köteles biztosítani, hogy a sport intézményrendszere törvényesen, átláthatóan és az alapjogok tiszteletben tartásával működjön. A Sporttörvény alapján az állam meghatározza a szervezett sporttevékenység gyakorlásának jogszabályi kereteit, részt vesz a sport különböző területeinek finanszírozásában, támogatja az esélyegyenlőséget, korlátozza a sport önveszélyeztető

¹⁸ 2004. évi I. törvény a sportról

vagy káros megnyilvánulásait, ellenőrzi a doppingtilalom érvényesülését, továbbá közreműködik a sportinfrastruktúra fejlesztésében is. Ez a felügyelet tehát nem pusztán hatalmi beavatkozás, hanem a sport közérdekű működésének garanciája.

III. Nemzetközi jogi keretek

A transznemű és nemi variációval élő sportolók jogi helyzetének vizsgálata nem szűkíthető le kizárólag a nemzeti sportjogi szabályozásra. A kérdés alapvetően több jogterület metszéspontjában helyezkedik el, érinti az emberi méltóságot, a magánélethez való jogot, az önazonosság védelmét, a testi integritást, a diszkrimináció tilalmát, az egyenlő bánásmód követelményét, valamint a sport sajátos autonómiáját és versenyjogi logikáját egyaránt.

A nemzetközi emberi jogi gondolkodás kiindulópontja az emberi méltóság egyenlősége. Ebből következik, hogy az állam és a sportintézményi rendszer sem kezelheti az érintett személyeket pusztán biológiai vagy adminisztratív kategóriaként. A nemi identitás, a jogi nem, a nemi önazonosság és a testi sajátosságok olyan személyiségi elemek, amelyek az egyén magánszférájához és önrendelkezéséhez kapcsolódnak. A sportban ugyanakkor a verseny tisztasága, a kategóriák fenntarthatósága, az esélyegyenlőség és a női sport védelme is legitim célként jelenik meg. A jogi probléma ezért nem egyszerűen az, hogy a transznemű sportolók részt vehetnek-e a sportversenyeken, hanem az, hogy milyen feltételek mellett, milyen eljárási garanciák mellett, milyen bizonyítékok alapján és milyen mérce szerint korlátozható részvételük.

III.1. Emberi jogi alapelvek

Az emberi jogi megközelítés középpontjában az áll, hogy minden személyt megillet az egyenlő emberi méltóság, függetlenül attól, hogy biológiai neme, nemi identitása, jogi neme vagy nemi jellemzői miként határozhatók meg. A nemzetközi emberi jogi dokumentumok eredetileg nem minden esetben nevesítették kifejezetten a nemi identitást vagy a nemi jellemzőket, azonban az emberi jogi értelmezés fejlődése fokozatosan kiterjesztette a diszkrimináció tilalmának védelmi körét ezekre a helyzetekre is. A fejlődés lényege, hogy a jog nem maradhat közömbös azokkal a társadalmi csoportokkal szemben, amelyek kiszolgáltatottak a megfélemlítésnek, kirekesztésnek vagy intézményes korlátozásoknak.

A transznemű személyek esetében az emberi jogi védelem több alapjogból vezethető le. Elsődleges jelentősége van a magánélethez való jognak, mivel a nemi identitás az egyén személyes autonómiájának egyik alapvető eleme. A jogi nem elismerésének hiánya, illetve az, ha az állam a személy hivatalos dokumentumaiban olyan nemet tart nyilván, amely nem felel meg az önazonosságának, súlyos beavatkozást jelenthet a magánéletbe. Emellett releváns a testi integritás védelme is, különösen akkor, ha a jogi nem elismerését orvosi beavatkozásokhoz vagy műtéti feltételekhez kötik. Az ilyen követelmények alapjogi szempontból különösen problematikusak, mert a jogi elismerés feltételévé tehetik a test megváltoztatását.

Az emberi jogi alapelvek alapján a sportbeli részvétel korlátozása csak akkor lehet igazolható, ha legitim célt szolgál, alkalmas a cél elérésére, szükséges, továbbá arányos az érintett személy jogaiba történő beavatkozással. A sportban ilyen legitim cél lehet a tisztességes verseny, a női kategória védelme, a versenyzők biztonsága és az esélyegyenlőség fenntartása. Ezen célok azonban önmagukban nem igazolják automatikusan bármely kizáró vagy korlátozó szabály alkalmazását, valamint a korlátozásnak tudományosan megalapozottnak, sportágspecifikusnak és eljárás jogilag ellenőrizhetőnek kell lennie.

III.1.1. ENSZ emberi jogi egyezmények és a Yogyakarta Principles

Az ENSZ emberi jogi rendszere több egyezményen keresztül biztosítja az egyenlőség és az emberi méltóság védelmét. A Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya¹⁹ a magánélet, a jogegyenlőség és a diszkrimináció tilalma szempontjából bír jelentőséggel. A Gazdasági, Szociális és Kulturális Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya²⁰ a testi és lelki egészséghez, az oktatáshoz és a kulturális életben való részvételhez kapcsolódóan releváns. A nőkkel szembeni megkülönböztetés felszámolásáról szóló egyezmény²¹ a nemi alapú diszkrimináció tilalmát helyezi középpontba, míg a gyermekjogi egyezmény és a fogyatékkal élő személyek jogairól szóló egyezmény²² a sérülékeny csoportok védelmét erősíti. Bár ezek az egyezmények nem minden esetben nevesítik kifejezetten a transzneműséget vagy a nemi

¹⁹ International Covenant on Civil and Political Rights

²⁰ International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights

²¹ Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women New York, 18 December 1979

²² Convention on the Rights of the Child

identitást, értelmezésük során a nemzetközi emberi jogi szervek egyre inkább figyelembe veszik a szexuális irányultság, a nemi identitás és a nemi önkifejezés sérülékenységét is.

Külön említést érdemelnek a Yogyakarta Nyilatkozatok²³, amelyek vizsgálatánál fontos leszögezni, hogy ezek nem nemzetközi szerződések, tehát formálisan nem bírnak kötelező jogi erővel, mégis jelentőségük ebben a kérdésben mégis megkerülhetetlen, mivel rendszerezik, hogy a már létező nemzetközi emberi jogi normák miként alkalmazhatók a szexuális irányultságra, a nemi identitásra és a nemi önkifejezésre. A dokumentumok egyik fő állítása, hogy a nemi identitás és a nemi jellemzők alapján történő hátrányos megkülönböztetés összeegyeztethetetlen az emberi jogok egyetemességével.

A Yogyakarta Nyilatkozatok nem oldják fel automatikusan a sport sajátos dilemmáit, a dokumentumok alapjogi oldalról az inklúzió, az önzonosság tiszteletben tartása és a diszkriminációmentesség követelményét erősítik. A versenysport azonban kategóriákra épül, és a női, férfi, korosztályos, fogyatékosági vagy súlycsoport szerinti kategóriák éppen azt szolgálják, hogy a releváns különbségek alapján tisztességesebb versenyfeltételek jöjjenek létre. Így a jogi elemzésnek nem az a feladata, hogy a sportági kategóriákat eleve jogellenesnek tekintse, hanem az, hogy megvizsgálja a kategóriák kialakítása és alkalmazása megfelel-e az egyenlő bánásmód, az arányosság és az emberi méltóság fundamentális követelményeinek.

III.1.2. A diszkrimináció tilalma és az egyenlő bánásmód elve

A diszkrimináció tilalma a nemzetközi és európai emberi jogi rendszer egyik legfontosabb alapelve. Lényege, hogy az azonos helyzetben lévő személyeket azonos módon, a lényegesen eltérő helyzetben lévő személyeket pedig a köztük fennálló eltérésre tekintettel kell kezelni. A jogellenes megkülönböztetés nemcsak akkor valósulhat meg, ha valamely személyt kifejezetten hátrányosan kezelnek védett tulajdonsága miatt, hanem akkor is, ha látszólag semleges szabály aránytalan hátrányt okoz valamely csoportnak.

A transznemű sportolók esetében a diszkrimináció kérdése különösen összetett. Egyfelől a részvétel megtagadása, a túlzott orvosi feltételek előírása vagy a megalázó vizsgálati

²³ The Yogyakarta Principles

eljárások közvetlenül sérthetik az érintettek emberi méltóságát és egyenlő bánásmódhoz való jogát. Másfelől a női sport kategóriájának fenntartása is az egyenlőség egyik formájaként értelmezhető, hiszen történetileg a női sport éppen azért jött létre, hogy a biológiai különbségekből fakadó teljesítménybeli előnyök ne tegyék lehetetlenné a nők versenyzését. A jogi mérlegelés, így kettős szerepet tölt be, mivel védeni kell az érintett sportolók önazonosságát és méltóságát, ugyanakkor vizsgálni kell azt is, hogy a női kategória integritása és a verseny tisztasága milyen feltételekkel tartható fenn. Megfogalmazható a kérdés, hogy vagy a transznemű sportolókat kizárva kell biztosítani a méltányosságot, vagy pedig el kell fogadni egy bizonyos fokú méltánytalanságot a transznemű sportolókat bevonásával.

A diszkriminációnak vagy is a hátrányos megkülönböztetésnek több fajtája is ismert. A közvetlen diszkrimináció akkor merülhet fel, ha egy szabály kifejezetten a transznemű státuszhoz, a nemi identitáshoz vagy a nemi jellemzőkhöz kapcsol hátrányos jogkövetkezményt. Közvetett diszkriminációról lehet szó, ha a szabály formálisan mindenkire azonosan vonatkozik, de ténylegesen egy meghatározott csoportot sújt. A sportági alkalmassági vagy jogosultsági szabályok sok esetben ilyen közvetett jellegűek, amelyek nem feltétlenül jogellenesek, ellenben csak akkor tarthatók fenn, ha objektív és észszerű igazolásuk van.

Az egyenlő bánásmód elve nem jelent minden esetben teljesen azonos kezelést. A sportban a különbségtétel gyakran a verseny sportszerűségének szükségszerű része. Nem jogellenes önmagában az, hogy a sport külön kategóriákat hoz létre. Jogilag az a döntő, hogy a kategóriák és a részvételi feltételek legitim célt szolgáljanak, tudományosan és szakmailag igazolhatók legyenek, továbbá ne terheljék az érintetteket a szükségesnél nagyobb mértékben. A megalázó, invazív, túlzó vagy kiszámíthatatlan eljárások az emberi jogi mérce alapján különösen aggályosak.

III.2. Az Európai Unió rendszere

III.2.1. Alapjogi Charta és egyenlő bánásmód irányelvek

Az Európai Unió jogában az alapjogvédelem központi dokumentuma az Európai Unió Alapjogi Chartája²⁴ (a továbbiakban: Charta). A Charta 1. cikke²⁵ az emberi méltóság sérthetetlenségét, a 7. cikk²⁶ a magán- és családi élet tiszteletben tartását, a 20. cikk²⁷ a törvény előtti egyenlőséget, a 21. cikk²⁸ a diszkrimináció tilalmát, a 23. cikk²⁹ pedig a nők és férfiak közötti egyenlőséget rögzíti. A Charta jelentősége abban áll, hogy az uniós jog alkalmazási körében köti az uniós intézményeket és a tagállamokat, ezért ha valamely sporttal, foglalkoztatással, szolgáltatással vagy oktatással összefüggő ügy az uniós jog hatálya alá tartozik, az alapjogi mérce is ott is érvényesül.

Az uniós egyenlő bánásmód joganyag több irányelvre épül. A 2000/78/EK irányelv³⁰ a foglalkoztatás és munkavégzés területén tiltja többek között a valláson vagy meggyőződésen, fogyatékosságon, életkoron és szexuális irányultságon alapuló diszkriminációt. A 2004/113/EK irányelv³¹ az árukhoz és szolgáltatásokhoz való hozzáférés területén valósítja meg a férfiak és nők közötti egyenlő bánásmód elvét. A 2006/54/EK irányelv³² a foglalkoztatás és munkavégzés területén a férfiak és nők közötti esélyegyenlőség és egyenlő bánásmód követelményét foglalja össze.

A transznemű személyek védelme az európai unió jogában sajátos módon alakult. Az uniós jog hosszú ideig nem nevesítette önálló védett tulajdonságként a nemi identitást. Az EUB azonban ítélkezési gyakorlatában a nemváltoztatáshoz kapcsolódó hátrányos bánásmódot a nemi alapú diszkrimináció körében értelmezte. Ennek jelentősége abban

²⁴ Az Európai Unió Alapjogi Chartája (2016/C 202/02)

²⁵ Az Európai Unió Alapjogi Chartája (2016/C 202/02) 1. cikk

²⁶ Az Európai Unió Alapjogi Chartája (2016/C 202/02) 7. cikk

²⁷ Az Európai Unió Alapjogi Chartája (2016/C 202/02) 20. cikk

²⁸ Az Európai Unió Alapjogi Chartája (2016/C 202/02) 21. cikk

²⁹ Az Európai Unió Alapjogi Chartája (2016/C 202/02) 23. cikk

³⁰ A Tanács 2000/78/EK irányelve (2000. november 27.) a foglalkoztatás és a munkavégzés során alkalmazott egyenlő bánásmód általános kereteinek létrehozásáról

³¹ A Tanács 2004/113/EK irányelve (2004. december 13.) a nők és férfiak közötti egyenlő bánásmód elvének az árukhoz és szolgáltatásokhoz való hozzáférés, valamint azok értékesítése, illetve nyújtása tekintetében történő végrehajtásáról

³² Az Európai Parlament és a Tanács 2006/54/EK irányelve (2006. július 5) a férfiak és nők közötti esélyegyenlőség és egyenlő bánásmód elvének a foglalkoztatás és munkavégzés területén történő megvalósításáról

áll, hogy a transznemű személyek védelme nem kizárólag politikai vagy tagállami döntés kérdése, hanem az uniós egyenlőségi jog belső logikájából is következik.

III.2.2. Az EUB íráságának releváns ítélkezési gyakorlata

Az EUB egyik legfontosabb transzjogi ügyének a P kontra S és Cornwall County Council ügy³³ tekinthető. Az ügyben az EUB kimondta, hogy a nemváltoztatás miatt történő elbocsátás a nemi alapú diszkrimináció tilalmába ütközhet. A döntés mérföldkőnek számít, mert az EUB nem szűkítette le a nemi diszkrimináció fogalmát a biológiai férfi-nő különbségtételre, hanem figyelembe vette a nemváltoztatás sajátos helyzetét is. Ez a megközelítés megalapozta azt az értelmezést, hogy a transznemű személyek hátrányos kezelése bizonyos körben a nemi alapú egyenlő bánásmód sérelmeként értékelhető.

A későbbi MB kontra Secretary of State for Work and Pensions ügyben³⁴ az EUB a nemváltoztatás és a nyugdíjjogosultság kapcsolatát vizsgálta. Az ügyben az volt a kérdés, hogy összeegyeztethető-e az uniós joggal, ha a nemét megváltoztató személy számára a jogi elismeréshez, illetve az ahhoz kapcsolódó nyugdíjjogosultsághoz olyan feltételt kapcsolnak, amely hátrányosan érinti őt. Az EUB döntése megerősítette, hogy a jogi nem elismerése és az ahhoz kapcsolódó szociális vagy foglalkoztatási jogosultságok nem kezelhetők az egyenlő bánásmód követelményétől függetlenül.

Ezek az ítéletek a sportjog számára is irányadó gondolkodási keretet adnak. Abban az esetben, ha egy sportoló nemi identitása, jogi neme vagy nemváltoztatása miatt hátrányt szenved, a kérdés nem pusztán sportszakmai, hanem jogi kérdés is. A sportági szövetségeknek ezért különösen körültekintően kell eljárniuk, amikor jogosultsági szabályokat alkotnak.

Az EUB gyakorlata ugyanakkor nem jelenti azt, hogy minden különbségtétel tilos lenne. Az uniós egyenlőségi jog is elismeri, hogy bizonyos helyzetekben objektív és arányos indok alapján megengedhető a különbségtétel. A döntő kérdés azonban mindig az arányosság valamint, hogy a szabály alkalmas-e a cél elérésére, szükséges-e, és nem

³³ Európai Unió Bírósága: P kontra S és Cornwall County Council ügy C-13/94.

³⁴ Európai Unió Bírósága: MB kontra Secretary of State for Work and Pensions ügy C-451/16

okoz-e az érintett személynek olyan sérelmet, amely meghaladja a cél eléréséhez elengedhetetlen mértéket.

III.2.3. Európai rendszer: az EJEE és az EJEB gyakorlata

Az európai emberi jogi rendszerben az EJEE³⁵ kiemelkedő jelentőségű. A transznemű személyek jogi helyzete elsősorban az EJEE 8. cikke³⁶ alapján nyert védelmet. Emellett releváns lehet az EJEE 14. cikk³⁷, amely tiltja a diszkriminációt, továbbá egyes esetekben az EJEE 3. cikke³⁸ is.

Az EJEB ítélkezési gyakorlata fokozatos fejlődést mutat zen a téren. A korai ügyekben az EJEB még széles mérlegelési mozgásteret engedett az államoknak a jogi nem elismerése terén, a fordulópontot a Christine Goodwin kontra Egyesült Királyság ügy³⁹ jelentette, amelyben az EJEB kimondta, hogy a jogi nem elismerésének teljes hiánya sértheti a magánélethez való jogot. A döntés jelentősége abban áll, hogy az EJEB elmozdult a pusztán biológiai megközelítéstől és nagyobb súlyt tulajdonított a személyes identitásnak, a társadalmi realitásnak és az egyén méltóságának.

A későbbi ügyek tovább pontosították az államok kötelezettségeit. Az A.P., Garçon és Nicot kontra Franciaország ügyben⁴⁰ az EJEB megállapította, hogy a jogi nem elismerésének sterilizációhoz vagy olyan orvosi beavatkozáshoz kötése, amely nagy valószínűséggel meddőséget eredményez, sérti a magánélethez való jogot. Az ítélet rendkívül fontos, mert világossá tette, hogy az állam nem kényszerítheti az érintettet arra, hogy testi integritását feladja a jogi elismerés érdekében. Az X és Y kontra Románia ügyben⁴¹ az EJEB szintén a jogi nem elismerésével összefüggésben állapított meg jogsértést, amikor a nemzeti hatóságok a nem jogi elismerését olyan feltételekhez kötötték, amelyek nem feleltek meg az EJEE 8. cikkéből fakadó követelményeknek.

³⁵ Emberi Jogok Európai Egyezménye

³⁶ Emberi Jogok Európai Egyezménye 8.cikk

³⁷ Emberi Jogok Európai Egyezménye 14.cikk

³⁸ Emberi Jogok Európai Egyezménye 3.cikk

³⁹ Emberi Jogok Európai Bírósága: Christine Goodwin kontra Egyesült Királyság ügy C-117/01

⁴⁰ Emberi Jogok Európai Bírósága: A.P., Garçon és Nicot kontra Franciaország ügyben 79885/12, 52471/13, 52596/13

⁴¹ Emberi Jogok Európai Bírósága: X és Y kontra Románia ügyben 2145/16, 20607/16

Az EJEK gyakorlata alapján tehát a jogi nem elismerése nem pusztán adminisztratív kérdés. Az államnak olyan eljárást kell biztosítania, amely ténylegesen hozzáférhető, kiszámítható, nem megalázó és nem kényszeríti az érintettet aránytalan orvosi beavatkozásra.

A sport és az EJEK kapcsolatában különös jelentőségű a Semenya kontra Svájc ügy⁴². Az ügy középpontjában nem transznemű sportoló, hanem nemi fejlődési variációval élő női atléta állt, akinek a női kategóriában való részvételét a nemzetközi atlétikai szabályok a tesztoszteron szintjéhez kötötték. Az ügy több szempontból is alapvető jelentőségű. Egyrészt rámutat arra, hogy a sportági magán szabályozás emberi jogi kontroll alá kerülhet, különösen akkor, ha a sportolónak nincs valódi alternatívája a nemzetközi sportági rendszerrel szemben. Másrészt az ügy kiemeli az eljárási garanciák jelentőségét, mivel a sportoló jogainak korlátozása akkor sem lehet önkényes vagy ellenőrizhetetlen, ha azt a verseny tisztaságának védelmével indokolják. Harmadrészt ez az ügy kiemelt nyilvánosságot adott ennek a kérdésnek.

A sportági szövetségek tudományos és szakmai érvekre hivatkozhatnak, de a hivatkozásoknak átláthatónak, vitathatónak és erre a célra meghatározott fórum előtt ellenőrizhetőnek kell lenniük. A sportoló nem válhat pusztán szabályozási tárgygyá, olyan eljárási pozíciót kell kapnia, amelyben érdemben vitathatja a rá vonatkozó korlátozást.

III.3. A Nemzetközi Sportdöntőbíróóság és a Nemzetközi Olimpiai Bizottság szerepe

A nemzetközi sportjogi rendszerben sajátos helyet foglal el a Nemzetközi Sportdöntőbíróóság, vagyis a CAS (a továbbiakban: CAS). A CAS a sportviták meghatározó választottbíróági fóruma, amelynek döntései jelentős hatást gyakorolnak a nemzetközi sportági szabályozásra. Szerepe különösen fontos azokban az ügyekben, amelyekben a sportolók nemzetközi szövetségek jogosultsági szabályait támadják, ezek az ügyek rendszerint nem csupán szerződéses vagy szabályzati viták, hanem alapjogi szempontból is jelentősek, hiszen a sportoló pályafutását, megélhetését, identitását és méltóságát érinthetik.

⁴² Emberi Jogok Európai Bírósága: Semenya kontra Svájc ügy 10934/21

A CAS döntései közül kiemelkedik a már fentebb is említett Caster Semenya és Athletics South Africa kontra IAAF ügy⁴³. A CAS ebben az ügyben elismerte, hogy a vitatott szabályozás hátrányos megkülönböztetést valósíthat meg, ugyanakkor azt a női atlétikai versenyek tisztességének védelme érdekében igazolhatónak találta. A döntés azonban számos kritikát váltott ki, különösen azért, mert felvetette a tudományos bizonyítékok bizonytalanságának, az arányosságnak, az egészségügyi kockázatoknak és az érintett sportolók emberi méltóságának kérdését. Ez az ügy jól mutatja, hogy a sport autonómiája és az emberi jogi kontroll közötti feszültség nem elméleti, hanem nagyon is gyakorlati probléma.

A CAS mellett a Nemzetközi Olimpiai Bizottság (a továbbiakban: NOB) szerepe is meghatározó. A NOB hosszú időn keresztül olyan iránymutatásokat adott ki, amelyek a transznemű sportolók részvételét elsősorban hormonális kritériumokhoz kötötték. A 2021-es NOB keretrendszer⁴⁴ azonban hangsúlyváltást hozott, mivel a dokumentum az inklúzió, a diszkriminációmentesség, a testi autonómia, a magánélet védelme, a bizonyítékalapú szabályozás és a sportágspecifikus megközelítés elveit helyezi előtérbe. A NOB ezzel nem egységes, minden sportágra kötelező részletszabályokat alkotott, hanem keretet adott a nemzetközi sportági szövetségek számára, hogy maguk alakítsák ki erre vonatkozó irányelveiket és szabályaikat.

A NOB megközelítésének egyik lényeges eleme, hogy önmagában a transznemű státusz vagy a nemi variáció nem tekinthető automatikus versenyelőnynek. A sportági szövetségeknek bizonyítékokra kell támaszkodniuk, és figyelembe kell venniük az adott sportág sajátosságait. Másként merülhet fel a versenyelőny vagy biztonsági kockázat kérdése egy állóképességi sportban, egy kontakt sportban, egy technikai sportágban vagy egy súlycsoportos versenyrendszerben. Ez a sportágspecifikus megközelítés jogilag is

⁴³ Nemzetközi Sportdöntőbíróság: Caster Semenya és Athletics South Africa kontra IAAF ügyek CAS 2018/O/5794, CAS 2018/O/5798

⁴⁴ International Olympic Committee: Framework on Fairness, Inclusion and Non-Discrimination on the Basis of Gender Identity and Sex Variations <https://www.olympics.com/ioc/documents/athletes/ioc-framework-on-fairness-inclusion-and-non-discrimination-on-the-basis-of-gender-identity-and-sex-variations> 2026. 08. 17.

indokoltabbnak tekinthető, mint az általános, minden sportágra azonosan alkalmazott kizáró szabályok rendszere.

A NOB keretrendszere ugyanakkor nem szüntette meg a vitákat. Egyes álláspontok szerint az inklúzió és az önazonosság védelme csak akkor valósulhat meg, ha a transznemű sportolók széles körben részt vehetnek az önazonosságuknak megfelelő kategóriában. Más álláspontok szerint a női sport védelme megköveteli, hogy a férfi pubertáson átesett sportolók női kategóriában való részvétele szigorú korlátozás alá essen, különösen olyan sportágakban, ahol az erő, gyorsaság, robbanékonyság vagy testméret meghatározó. A jogi feladat nem a viták egyszerű eldöntése, hanem olyan szabályozás kialakítása, amely képes egyszerre figyelembe venni az emberi méltóságot, az egyenlő bánásmódot, a női sport védelmét, a tudományos bizonyítékokat és az eljárási garanciákat.

IV. Magyar jogi környezet

A transznemű emberek, azon belül is kifejezetten a sportolók jogi helyzetének vizsgálata a magyar jogban több, egymással érintkező szabályozási síkot alkot. Vizsgálni kell az Alaptörvényből következő alapjogi kereteket, figyelembe kell venni az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról szóló 2003. évi CXXV. törvény⁴⁵ általános diszkriminációtilalmi rendszerét, valamint a sport sajátos autonómiája, a sportszövetségek szabályzataalkotási jogosultsága és az állami sportirányítás közötti viszony is meghatározó. Végül külön elemzést igényel a nemi identitással kapcsolatos magyar jogfejlődés, amely az elmúlt években vált különösen sürgető kérdéssé.

IV.1 Az Alaptörvény és az egyenlő bánásmód követelménye

A magyar alkotmányos rendszer kiindulópontja az emberi méltóság sérthetetlensége. Az Alaptörvény II. cikke⁴⁶ szerint az emberi méltóság sérthetetlen, és minden embernek joga van az élethez és az emberi méltósághoz. A transznemű személyek jogi helyzetének értékelése során ez azért bír kiemelkedő jelentőséggel, mert a nemi identitás az egyén önazonosságának egyik alapvető eleme. A személyes identitás állami elismerése vagy

⁴⁵ 2003. évi CXXV. törvény az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról

⁴⁶ Alaptörvény II. cikk

annak megtagadása nem pusztán adminisztratív kérdés, hanem az emberi méltóság, a magánszféra és a személyiség szabad kibontakoztatásának alkotmányos helyzetét érinti. Az Alaptörvény XV. cikke⁴⁷ rögzíti a törvény előtti egyenlőséget és a hátrányos megkülönböztetés tilalmát. A rendelkezés szerint Magyarország az alapvető jogokat mindenkinek bármely megkülönböztetés nélkül biztosítja. A felsorolás tartalmazza többek között a nemet, a fajt, a színt, a nemzetiséget, a fogyatékosságot, a vallást, a politikai vagy más véleményt, a nemzeti vagy társadalmi származást, a vagyoni, születési vagy egyéb helyzet szerinti különbségtételt. Bár a nemi identitás nem jelenik meg kifejezetten a felsorolásban, az „egyéb helyzet” kategóriája alkalmas lehet arra, hogy a nemi identitáson alapuló hátrányos megkülönböztetés is a diszkriminációtilalom körébe vonható legyen.

A sport területén az egyenlő bánásmód követelménye sajátos módon érvényesül. A sportversenyek jellemzően különböző kategóriákba sorolják az versenyzőket, mint például az életkor, a testsúly, a fogyatékosság, a versenyszint, illetve a legtöbb sportágban nem szerinti kategóriák határozzák meg az indulás feltételeit. Ez azt jelenti, hogy a sportban a különbségtétel önmagában nem tekinthető jogellenesnek. A jogi kérdés inkább az, hogy a különbségtételnek van-e objektív, észszerű és arányos indoka. A nem szerinti versenykategóriák fenntartása általában a nők sportbeli esélyegyenlőségének, a tisztességes versenynek és adott esetben a versenyzők testi épségének védelmével igazolható. Ugyanakkor az ilyen kategóriák alkalmazása nem eredményezheti azt, hogy egyes személyeket pusztán nemi identitásuk alapján, egyéni mérlegelés nélkül, automatikusan kizárjanak a sportolásból.

Az Alaptörvény XX. cikke⁴⁸ a testi és lelki egészséghez való jogot ismeri el, amelynek előmozdítását Magyarország többek között a sportolás és a rendszeres testedzés támogatásával segíti elő. Ebből következően a sport nem csupán versenyjogi vagy egyesületi jogi kérdés, hanem alapjogi relevanciájú társadalmi intézmény is.

Az Alaptörvény 2020 utáni módosításai ugyanakkor a nemi identitással kapcsolatos jogértelmezésben új hangsúlyokat teremtettek. A gyermekek védelméhez kapcsolódó rendelkezésekben megjelent a „születési nemnek megfelelő önazonosság” védelme, majd

⁴⁷ Alaptörvény XV. cikk

⁴⁸ Alaptörvény XX. cikk

a 2025. évi tizenötödik alaptörvény-módosítás tovább erősítette azt az alkotmányos szemléletet, amely szerint a születési nem jogi értelemben nem változtatható meg. Ez a magyar alkotmányos környezetben lényegesen szűkíti a jogi nem elismerésének mozgásterét, ugyanakkor nem szünteti meg azokat a követelményeket, amelyek az emberi méltóságból, az egyenlő bánásmódból, a magánélet védelméből és az uniós jog elsőbbségéből következhetnek.

IV.2. A 2003. évi CXXV. törvény az egyenlő bánásmódról

A magyar diszkriminációellenes jog központi jogszabálya az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról szóló 2003. évi CXXV. törvény⁴⁹ (a továbbiakban: Egyenlő bánásmód törvény). A törvény célja, hogy általános jelleggel tilalmazza a hátrányos megkülönböztetést, és meghatározza azokat az eljárási és anyagi jogi kereteket, amelyek alapján az egyenlő bánásmód sérelme vizsgálható.

A törvény személyi hatálya széles körű. Kiterjed többek között az állami és önkormányzati szervekre, hatóságokra, közszolgáltatást nyújtó szervezetekre, oktatási intézményekre, egészségügyi szolgáltatókra, munkáltatókra, valamint bizonyos feltételek mellett a nyilvános szolgáltatásokat nyújtó magánjogi szereplőkre is. A sport világában ez azért lényeges, mert a sportegyesületek, sportszövetségek, sportlétesítmények és versenyszervezők tevékenysége adott esetben olyan szolgáltatásnak vagy szervezeti működésnek minősülhet, amelyben az egyenlő bánásmód követelménye érvényesül.

A törvény a védett tulajdonságok között nevesíti többek között a nemet, a szexuális irányultságot, a nemi identitást, az életkort, a fogyatékosságot, az egészségi állapotot és az egyéb helyzetet. Ez különösen fontos, mert a magyar jogban a nemi identitás kifejezett törvényi védelmet kap az egyenlő bánásmód rendszerében. Ennek következtében a transznemű személyeket érő hátrányos megkülönböztetés nem kizárólag általános alkotmányos érveléssel támadható, hanem konkrét törvényi tilalomba is ütközhet.

A zaklatás, a jogellenes elkülönítés és a megtorlás tilalma szintén releváns a sport területén. A transznemű sportolókkal szembeni megalázó megjegyzések, az

⁴⁹ 2003. évi CXXV. törvény az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról

öltözőhasználat körüli megbélyegző bánásmód, a csapattársaktól való indokolatlan elkülönítés vagy a panaszt tevő sportolóval szembeni retorzió mind olyan magatartások lehetnek, amelyek az egyenlő bánásmód sérelmét vetik fel.

Ugyanakkor az egyenlő bánásmód követelménye nem jelent abszolút azonossági kötelezettséget. A törvény lehetőséget ad az olyan különbségtétel igazolására, amelynek tárgyilagos mérlegelés szerint észszerű indoka van, és amely az adott jogviszony természetével összefügg.

IV.3. A Sporttörvény releváns szabályai

A Sporttörvény a magyar sportélet alapvető szervezeti és jogi kereteit határozza meg. A törvény a sportot nem csupán piaci vagy egyesületi tevékenységként kezeli, hanem közérdekű társadalmi jelenségként.

A törvény különbséget tesz amatőr és hivatásos sportoló között. Versenyszerűen sportoló az a természetes személy, aki sportszövetség által kiírt, szervezett vagy engedélyezett versenyen, illetve versenyrendszerben vesz részt. Hivatásos sportoló, aki e tevékenységet jövedelemszerzési céllal, foglalkozásszerűen végzi, míg minden más versenyző amatőr sportolónak minősül. Ez a megkülönböztetés a transznemű sportolók jogi helyzetében azért fontos, mert más jogi mérce alkalmazandó egy foglalkoztatási jellegű sportolói jogviszonyban, más egy egyesületi tagsági jogviszonyban, és megint más egy rekreációs vagy diáksport keretében.

A Sporttörvény⁵⁰ elismeri a sportszervezetek és sportszövetségek szerepét a sportélet megszervezésében. A sportági szakszövetségek szabályzatokat alkothatnak, versenyrendszereket működtethetnek, meghatározhatják a sportági részvétel részletszabályait. Ez a sport autonómiájának egyik alapvető megnyilvánulása.

A transznemű sportolók részvételére vonatkozó szabályok a sporttörvény rendszerében elsősorban sportági szabályzatokban jelenhetnek meg. A magyar jogalkotó nem alakított ki részletes, minden sportágra egységesen alkalmazandó törvényi szabályozást a transznemű sportolók versenyeken való engedélyezésére. Ez a szabályozási hiány kettős

⁵⁰ 2004. évi I. törvény a sportról

következménnyel jár. Egyrészt nagyobb mozgásteret biztosít a sportági szakszövetségeknek, amelyek a nemzetközi szövetségek előírásait, a sportág sajátosságait és a versenybiztonsági szempontokat figyelembe véve alkothatnak szabályokat. Másrészt viszont növeli a jogbizonytalanságot, mert az érintett sportolók számára nem mindig világos, hogy milyen feltételek mellett, milyen eljárásban és milyen jogorvoslati lehetőségekkel vehetnek részt a versenyrendszerben.

A Sporttörvényből következő egyik legfontosabb alapelv, hogy a sportolói jogviszony nem szakítható el az általános jogrendtől. A sportoló személyiségi jogai, emberi méltósága, adatvédelmi jogai és egyenlő bánásmódhoz való joga a sportolói minőségben is fennmaradnak. A sportági alkalmassági, kategorizálási vagy versenyengedélyezési szabályok ezért csak akkor tekinthetők jogszerűnek, ha nem önkényesek, nem megalázóak, nem sértik szükségtelenül a magánszférát, és nem követelnek az érintettől aránytalan beavatkozást, egészségügyi vagy személyes adatközlést.

Különösen érzékeny kérdés a sportolók egészségügyi és nemi identitással kapcsolatos adatainak kezelése. A transznemű sportolók részvételének megítélése gyakran orvosi, hormonális vagy biológiai adatok vizsgálatával járhat. Ezek különleges személyes adatoknak minősülnek, amelyek kezelése csak szigorú jogalap, célhoz kötöttség, szükségesség és arányosság mellett képzelhető el. A sportszövetségeknek ezért olyan eljárásokat kell kialakítaniuk, amelyek egyszerre biztosítják a verseny tisztaságát és az érintett sportoló magánszférájának védelmét.

IV.4. Nemi identitással kapcsolatos magyar jogfejlődés

A nemi identitással kapcsolatos magyar jogfejlődés az elmúlt évtizedben jelentős irányváltáson ment keresztül. A korábbi magyar gyakorlat bizonyos feltételek mellett lehetővé tette a nem és az ahhoz kapcsolódó utónév módosítását az anyakönyvi nyilvántartásban. Ez nem volt minden részletében törvényi szinten kodifikált, és több ponton kiszámíthatatlan hatósági gyakorlaton alapult, mégis létezett olyan közigazgatási út, amelyen keresztül a transznemű személyek jogi nemük elismerését kérhették.

A fordulópontot a 2020. évi jogszabály-módosítás jelentette, amely az anyakönyvi szabályozásban⁵¹ a „nem” helyett a „születési nem” kategóriáját vezette be. A születési

⁵¹ 2010. évi I. törvény az anyakönyvi eljárásról

nemet a jogalkotó olyan adatként határozta meg, amely az elsődleges nemi jelleg, illetve kromoszóma alapján kerül megállapításra, és később nem változtatható meg. Ezzel a magyar jogban megszűnt a jogi nem megváltoztatásának általános lehetősége. A szabályozás következménye az, hogy a transznemű személyek hivatalos irataiban, nyilvántartásaiban és jogi státuszában tartós eltérés keletkezhet a megélt nemi identitás és az állami nyilvántartás között.

Ez a helyzet több alapjogi problémát vet fel. Először is érinti a magánélethez és az önazonossághoz való jogot, mert az állami iratok mindennapi használata során az érintett személy újra és újra kénytelen lehet feltárni transzneműségét. Másodszor adatvédelmi kérdéseket vet fel, hiszen a nyilvántartott adat pontossága és az érintett személy társadalmi valósága közötti eltérés az adatkezelés jogszerűségét is érintheti. Harmadszor diszkriminációs kockázatot hordoz, mert a hivatalos iratok és a külső megjelenés vagy nemi identitás közötti eltérés a foglalkoztatásban, oktatásban, egészségügyben, sportban és közszolgáltatások igénybevételekor kiszolgáltatott helyzetet teremthet.

A sport területén a jogi nem elismerésének hiánya különösen összetett következményekkel jár. A sportolói nyilvántartások, versenyengedélyek, igazolások és sportorvosi dokumentumok gyakran hivatalos személyazonosító adatokra épülnek. Abban az esetben, ha a magyar jog kizárólag a születési nemet ismeri el, akkor a sportági rendszerek is ehhez igazodhatnak. Ez azonban nem feltétlenül oldja meg a sportági részvétel kérdését, mert a nemzetközi sportszövetségek sok esetben saját, biológiai, hormonális vagy átmeneti időszakhoz kötött szabályokat alkalmaznak. Így előfordulhat, hogy a magyar állami nyilvántartás és a nemzetközi sportági szabályozás eltérő logika szerint határozza meg a részvétel feltételeit.

A magyar jogfejlődés másik fontos sajátossága, hogy a nemi identitás egyes területeken továbbra is védett tulajdonságként jelenik meg. Az Egyenlő bánásmód törvény kifejezetten nevesíti a nemi identitást, ez sajátos belső feszültséget eredményez, miközben az anyakönyvi jog a jogi nem megváltoztatását kizárja, az Egyenlő bánásmód törvény a nemi identitás miatti hátrányos megkülönböztetést tiltja. Ez az ellentmondás a sportban is megjelenhet, ha egy sportszervezet a születési nemre hivatkozva kizár egy transznemű személyt, az érintett pedig arra hivatkozik, hogy a kizárás nemi identitáson alapuló hátrányos megkülönböztetés.

A magyar jogi környezet értékelésekor figyelembe kell venni az uniós jogot is. Az Európai Unió joga a nemi identitás kérdését több területen, így különösen az adatvédelem, a foglalkoztatási egyenlő bánásmód és az uniós polgárok szabad mozgása felől érinti. Az EUB legújabb gyakorlata alapján a személyes adatok pontosságának követelménye és a helyesbítéshez való jog bizonyos esetekben a nemi identitásra vonatkozó nyilvántartási adatok módosítását is szükségessé teheti. Ez a magyar jog számára különösen fontos, mert az uniós jog elsőbbsége miatt a magyar hatóságok nem hivatkozhatnak korlátlanul a belső jogra, ha az uniós jog közvetlenül alkalmazandó rendelkezései más eredményre vezetnek.

IV.5. Magyar bírósági és alkotmánybírósági gyakorlat

A magyar bírósági gyakorlatban a transznemű személyek jogi nemének elismerése elsősorban közigazgatási és alkotmányjogi ügyekben jelent meg. A bíróságok előtt tipikusan olyan ügyek merültek fel, amelyekben az érintettek a nem- és névváltoztatási kérelmük elutasítását támadták, vagy a hatósági nyilvántartásokban szereplő adatok módosítását kérték.

Az Alkotmánybíróság 11/2021. (IV. 7.) AB határozata⁵² a magyar jogfejlődés egyik kulcsfontosságú döntése. Az ügyben az volt a lényegi kérdés, hogy a 2020-as módosítást lehet-e alkalmazni olyan eljárásokban, amelyek már a módosítás hatálybalépése előtt folyamatban voltak. Az Alkotmánybíróság abból indult ki, hogy a jogbiztonság, a kiszámíthatóság és a visszaható hatályú jogalkotás tilalma különös jelentőséggel bír olyan személyes státuszt érintő ügyekben, amelyekben az érintett személy a korábbi jogi környezet alapján kezdte meg az eljárást vagy élethelyzetének átalakítását. A döntés ezért a folyamatban lévő ügyekben korlátozta az új szabály alkalmazhatóságát.

A későbbi alkotmánybírósági gyakorlat ugyanakkor nem vezetett a jogi nem elismerésének általános helyreállításához. A testület több ügyben a születési nem jogi kategóriájából és annak megváltoztathatatlanságából indult ki. Ez a gyakorlat azt mutatja, hogy a magyar alkotmányos értelmezésben a transznemű személyek jogi elismerése jelenleg szűk körben, elsősorban átmeneti vagy eljárási jogi kérdésekben kap védelmet, nem pedig általános, alanyi jogként elismert jogi nemváltoztatási lehetőségként.

⁵² Alkotmánybíróság 11/2021. (IV. 7.) AB határozata

A magyar bírósági gyakorlat szempontjából kiemelkedő jelentőségű az EUB C-247/23. számú, Deldits-ügyben⁵³ hozott ítélete. Az ügy magyar bírósági előzetes döntéshozatali kezdeményezés alapján indult, és a menekültügyi nyilvántartásban szereplő nemi adat helyesbítésére vonatkozott. Az EUB kimondta, hogy a GDPR szerinti helyesbítéshez való jog alapján a nemi identitásra vonatkozó pontatlan személyes adat helyesbítését nem lehet nemi megerősítő műtét igazolásához kötni. Ez nem jelenti azt, hogy az érintettnek semmilyen bizonyítékot ne kellene szolgáltatnia, de azt igen, hogy az állami hatóság nem támaszthat aránytalan, az emberi méltóságot és testi integritást sértő feltételt.

Ez az ítélet a magyar jogi környezetben azért jelentős, mert az anyakönyvi jogi tilalomtól részben eltérő adatvédelmi logikát érvényesít. A GDPR nem státuszjogi, hanem adatvédelmi szempontból közelíti meg a kérdést, ugyanis ha egy nyilvántartott adat a kezelés céljához képest pontatlan, akkor az érintett kérheti annak helyesbítését. A sport területére ez közvetetten hat, mert a sportolói nyilvántartások és versenyengedélyezési rendszerek is személyes adatokat kezelnek. Amennyiben egy sportági szerv különleges személyes adatokat kezel a sportoló nemi identitásával, egészségi állapotával vagy hormonális státuszával kapcsolatban, az adatkezelésnek meg kell felelnie a GDPR alapelveinek.

A magyar jogi környezet a transznemű személyek szempontjából többretegű és belső feszültségekkel terhelt. Az Alaptörvény egyfelől biztosítja az emberi méltóságot, az egyenlőséget, valamint a testi és lelki egészséghez való jogot. Másfelől az utóbbi évek alkotmánymódosításai a születési nem jogi rögzítettségét hangsúlyozzák, ami jelentősen szűkíti a jogi nem elismerésének lehetőségét. Az Egyenlő bánásmód törvény ugyanakkor továbbra is kifejezetten védi a nemi identitást mint védett tulajdonságot, ezért a transznemű személyekkel szembeni indokolatlan hátrányos megkülönböztetés jogellenes lehet.

A Sporttörvény a sport autonómiáját és társadalmi jelentőségét egyaránt elismeri. A sportszövetségek jelentős szabályozási mozgástérrel rendelkeznek, de szabályzataik nem sérthetik az alapjogokat, az egyenlő bánásmód követelményét és az adatvédelmi szabályokat. A transznemű sportolók részvételének szabályozásában ezért nem elegendő

⁵³ Európai Unió Bírósága C-247/23. számú, Deldits-ügy

pusztán a születési nemre vagy a nemi identitásra hivatkozni. A jogszerű szabályozásnak sportág-specifikusnak, tudományosan megalapozottnak, arányosnak és eljárásilag garanciálisnak kell lennie.⁵⁴

A magyar bírósági és alkotmánybírósági gyakorlat jelenleg főként a jogi nem elismerése, az anyakönyvi adatok és a nyilvántartási kérdések körében alakult ki. A sporttal kapcsolatos speciális joggyakorlat még hiányos, de az általános alapjogi, egyenlő bánásmódi és adatvédelmi elvek alapján már most is kijelölhetők azok a mércék, amelyek egy későbbi sportjogi jogvita eldöntésénél irányadóak lehetnek. A magyar jog egyik legnagyobb kihívása ezen a területen az, hogy miként teremthető egyensúly a női sport védelme, a verseny tisztasága, a sport autonómiája és a transznemű sportolók emberi méltósága, magánszférája és egyenlő bánásmódhoz való joga között.

V. Sportági szabályozások

A szabályozás alapvető kérdése, hogy miként egyeztethető össze a sportoló emberi méltóságának, magánéletének és egyenlő bánásmódhoz való jogának védelme a női versenykategória integritásával, a tisztességes versennyel és a résztvevők testi épségével. A szabályozási nehézség abból is következik, hogy az olimpiai mozgalomban nincs egységes, minden versenyszintre és sportágra automatikusan alkalmazandó részvételi rendszer. A NOB meghatározhatja az olimpiai versenyekre vonatkozó követelményeket és általános iránymutatást adhat, ugyanakkor az egyes sportágak technikai és versenyszabályait elsősorban a nemzetközi sportági szövetségek állapítják meg. Ezekhez kapcsolódnak a nemzeti szakszövetségek szabályzatai és egyedi versenykiírásai.

V.1. A NOB irányelvei

V.1.1 A NOB kezdeti irányelvei

A NOB korábbi megközelítését hosszú ideig a hormonális kritériumok alkalmazása jellemezte. A 2015-ben elfogadott konszenzusnyilatkozat alapján a női kategóriában indulni kívánó transznemű nőknek többek között igazolniuk kellett, hogy szérumtesztoszteron-szintjük meghatározott időn keresztül 10 nmol/l alatt maradt. Ez a

⁵⁴ 2004. évi I. törvény a sportról

megoldás abból indult ki, hogy a tesztoszteronszint megfelelő mérséklésével a korábbi férfi pubertásból származó teljesítményelőny elfogadható mértékűre csökkenthető.

A modellt számos kritika érte. Egyfelől vitatott volt, hogy egyetlen hormonérték alkalmas-e az eltérő sportági követelmények és a sportteljesítmény valamennyi meghatározó tényezőjének kifejezésére. Másfelől alapjogi aggályokat vetett fel, hogy a sportoló részvételét olyan orvosi beavatkozástól tették függővé, amelyre egészségügyi szempontból nem feltétlenül lett volna szüksége.

A NOB 2021 novemberében ezért elfogadta a Framework on Fairness, Inclusion and Non-Discrimination on the Basis of Gender Identity and Sex Variations című keretdokumentumot⁵⁵. A dokumentum nem közvetlenül alkalmazandó versenyszabály volt, hanem a nemzetközi sportszövetségek számára készült iránymutatás. Nem határozott meg egységes tesztoszteronértéket, és nem biztosított automatikus részvételi jogot sem, ehelyett tíz alapelvet fogalmazott meg. A NOB kifejezetten elismerte, hogy az egyes sportágakban eltérő lehet a teljesítményt befolyásoló fizikai tulajdonságok jelentősége, ezért a részletes szabályok kidolgozását a sportági szövetségekre bízta, így egy decentralizált megközelítést követett.

A 2021-es dokumentum egyik legvitatottabb tétele az „előny vélelmezésének tilalma” volt. Eszerint önmagában abból, hogy egy sportoló transznemű vagy interszex, nem lehetett automatikusan tisztességtelen és aránytalan versenyelőnyére következtetni. A korlátozást az adott sportágra vonatkozó, megfelelő tudományos bizonyítékokkal kellett alátámasztani. A kizárásnak szükségesnek, arányosnak és az érintett versenyszintre korlátozottan kellett lennie.

V.1.2. A 2026. évi irányváltás

A NOB 2026 márciusában jelentősen módosította korábbi megközelítését, amikor elfogadta a Policy on the Protection of the Female (Women's) Category in Olympic

⁵⁵ International Olympic Committee: Framework on Fairness, Inclusion and Non-Discrimination on the Basis of Gender Identity and Sex Variations <https://www.olympics.com/ioc/documents/athletes/ioc-framework-on-fairness-inclusion-and-non-discrimination-on-the-basis-of-gender-identity-and-sex-variations> 2026. 08. 17.

Sport⁵⁶ című új szabályzatát. Az új politika a női kategória egységesebb védelmét helyezi előtérbe, és a női kategóriában való részvétel elsődleges vizsgálati eszközévé az SRY gén egyszeri szűrését teszi. A negatív eredmény főszabály szerint véglegesen igazolja az női kategóriára való jogosultságot, viszont pozitív eredmény esetén további orvosi értékelésre kerülhet sor. Az új rendszer a Los Angeles-i 2028. évi nyári olimpiai játékoktól kezdve irányadó olimpiai részvételre és a kapcsolódó kvalifikációra. Ezzel a NOB a női kategória egységes, biológiai kritériumokon alapuló védelme felé mozdult el.

Az új szabályozás nem egyszerűen a 2021-es keret technikai pontosítása, hanem annak részleges szemléleti korrekciója. Míg a 2021-es modell a sportági autonómiát, az egyedi bizonyítást és az előny automatikus vélelmezésének tilalmát hangsúlyozta, a 2026-os olimpiai szabály az olimpiai női kategóriára egységes előszűrési követelményt vezet be. Ugyanakkor a két dokumentum hatálya nem teljesen azonos. A 2026-os dokumentum elsősorban az olimpiai események részvételi feltételeit rendezi, míg a nemzetközi szövetségek továbbra is saját szabályokat alkothatnak más világversenyeikre, nemzetközi sorozataikra és az alacsonyabb versenyszintekre.

V.2. Egyes nemzetközi sportszövetségek szabályai

V.2.1. Nemzetközi Atlétikai Szövetség - World Athletics

A World Athletics szabályozása a női kategória egyik legszigorúbb nemzetközi rendszerévé vált. A 2023. március 31-én hatályba⁵⁷ lépett szabályok kizárták a női világranglista-versenyeikről azokat a transznemű nőket, akik a férfi pubertáson részben vagy egészben keresztülmentek. A korábbi, tesztoszteronszint-csökkentésen alapuló részvételi modell tehát a nemzetközi élversenyek tekintetében megszűnt.

A World Athletics 2025-ben további változtatást vezetett be. A NOB által 2026-ban bevezetett vizsgálatot, a szövetség már 2025. szeptember 1-jétől alkalmazza. A rendszer első széles körű alkalmazására a 2025. évi tokiói világbajnokság előtt került sor. A

⁵⁶ International Olympic Committee: Policy on the Protection of the Female (Women's) Category in Olympic Sport <https://www.olympics.com/ioc/news/international-olympic-committee-announces-new-policy-on-the-protection-of-the-female-women-s-category-in-olympic-sport> 2026. 08. 17.

⁵⁷ World Athletics: World Athletics Council decides on Russia, Belarus and female eligibility 2026. 08. 17.

szövetség hivatalos közleménye szerint a vizsgálat célja a női versenykategória integritásának védelme.

A World Athletics rendszere a nemzetközi élsportra koncentrál. A szövetség a nemzetközi ranglistaversenyeken kívüli eseményeken elvileg eltérő vagy rugalmasabb nemzeti megoldások alkalmazását is lehetővé teheti. Ebből következik, hogy ugyanazon sportoló nemzeti szinten jogosult lehet a versenyzésre, miközben nem teljesíti a világranglista-verseny vagy a világbajnokság részvételi feltételeit.

V.2.2. Nemzetközi Úszószövetség – World Aquatics

A Nemzetközi Úszószövetség – régebben FINA, jelenleg World Aquatics - (a továbbiakban: World Aquatics) 2022-ben fogadta el a férfi és női versenykategóriákra vonatkozó politikáját⁵⁸. A szabályozás alapján a transznemű nők akkor indulhatnak a női kategóriában, ha igazolható, hogy nem mentek keresztül a férfi pubertás azon szakaszán, amelyet a szabályzat meghatároz. A rendszer ennek megítélésére életkori, pubertásfejlődési és hormonális szempontokat alkalmaz. Azok a transznemű férfiak, akik női kategóriában kívánnak versenyezni, csak akkor tehetik ezt, ha nem alkalmaznak a doppingellenes szabályokba ütköző tesztoszteronkezelést, illetve rendelkeznek a szükséges gyógyászati célú mentességgel.

Az úszás szabályozásának indokolása szerint a férfi pubertás során kialakuló testi előnyök hormonkezeléssel nem szüntethetők meg teljesen. A szövetség ezért a női kategória tisztességét nem pusztán egy aktuális tesztoszteronértékhez, hanem a férfi pubertás megtörténtéhez kapcsolja.

A World Aquatics azt is megvizsgálta, hogy létrehozható-e nyílt kategória. Ez az elképzelés elvileg lehetőséget biztosíthatna azoknak, akik a férfi vagy női kategória feltételeit nem teljesítik. A nyílt kategória azonban csak megfelelő számú induló, érdemi verseny és fenntartható versenyrendszer mellett jelent tényleges alternatívát. Pusztán formális létrehozása nem feltétlenül orvosolja a kizárásból eredő hátrányt.

⁵⁸ World Aquatics: Competition Regulations <https://www.worldaquatics.com/rules/competition-regulations> 2026. 08. 17.

V.2.3. Nemzetközi Labdarúgó Szövetség – FIFA

A labdarúgás nemzetközi szabályozása az atlétikához és az úszáshoz képest kevésbé egységes és kevésbé részletesen nyilvános. A Nemzetközi Labdarúgó Szövetség (a továbbiakban: FIFA) korábbi, 2011-ben kialakított gyakorlata⁵⁹ az érintett sportolók jogosultságának egyedi elbírálására épült. Ennek során orvosi, jogi és sportszakmai szempontok vizsgálatára kerülhetett sor, különös tekintettel a tisztességes versenyre és a játékosok biztonságára.

A FIFA 2022-ben bejelentette a nemi jogosultsági szabályainak felülvizsgálatát, figyelembe véve a NOB 2021-es keretét, valamint az egyes sportágakban bekövetkezett változásokat. A 2026 augusztusáig nyilvánosan hozzáférhető FIFA-szabályok között azonban nem azonosítható a World Athletics vagy a World Aquatics rendszeréhez hasonló, minden FIFA-versenyre automatikusan alkalmazandó, új és egységes vizsgálati vagy teljes kizárási rendszer. Ezért a labdarúgásban továbbra is nagyobb szerep jut a nemzeti szövetségeknek, a versenykiírásoknak és az egyedi jogosultsági döntéseknek.

A labdarúgás sportági sajátossága, hogy csapatsport, amelyben az egyéni fizikai tulajdonságok hatása a technikai, taktikai és együttműködési tényezőkkel összekapcsolódva jelentkezik. Ugyanakkor a gyorsaság, az erő, az ütközések miatt a tisztességes verseny és a testi épség kérdése nem hagyható figyelmen kívül.

V.3. A magyar sportszövetségek gyakorlata

V.3.1. A szakszövetségi önszabályozás jogalapja

Magyarországon az országos sportági szakszövetségek szabályozási jogköre a Sporttörvényen alapul. A szakszövetségek megszervezik a sportág versenyrendszerét, kiírják a versenyeket, meghatározzák a részvétel feltételeit, kiadják a versenyengedélyeket, és megalkotják a sportág működéséhez szükséges szabályzatokat. A versenyengedély kiadásának, megtagadásának és visszavonásának részletes feltételeit is a sportszövetség szabályzata határozza meg.

⁵⁹ FÉDÉRATION INTERNATIONALE DE FOOTBALL ASSOCIATION: FIFA issues gender verification regulations for all competitions
<https://inside.fifa.com/tournaments/womens/womensworldcup/germany2011/news/fifa-issues-gender-verification-regulations-for-all-competitions-1449540> 2026. 08. 17.

A sportági autonómia azonban nem jelent korlátlan szabályozási szabadságot. A szakszövetség szabályzatának összhangban kell állnia a magyar jogszabályokkal, az Alaptörvénnyel, az egyenlő bánásmód követelményével, az adatvédelmi joggal, valamint az adott nemzetközi szövetség szabályaival.

A nemzetközi szövetség rendelkezései nem minden esetben válnak automatikusan magyar jogszabállyá. Kötelező erejük rendszerint a tagsági viszonyon, a magyar szövetség alapszabályán, a versenyszabályzaton, a versenykiíráson vagy a versenyengedély feltételein keresztül érvényesül. Lényeges ezért megállapítani, hogy a magyar szövetség kifejezetten átvette-e a nemzetközi szabályt, vagy csupán a nemzetközi versenyeken alkalmazza azt.

A transznemű és interszex sportolókra vonatkozó részletes magyar szabályozás nyilvánossága korlátozott. A vizsgált szövetségek által közzétett általános szabályzatok jellemzően férfi–női versenykategóriákat határoznak meg, de nem minden esetben rendezik külön a jogi nem megváltozását, a transznemű sportolók kategóriaválasztását, az interszex állapotokat vagy az orvosi vizsgálat eljárási garanciáit. Ez jogbizonytalanságot okozhat, mert a sportoló számára előzetesen nem feltétlenül állapítható meg, milyen feltételekkel szerezhet versenyengedélyt.

V.3.2. Magyar Atlétikai Szövetség

A Magyar Atlétikai Szövetség a World Athletics tagszervezeteként a nemzetközi szabályokhoz igazodó versenyrendszert működtet. A magyar bajnokságok és hazai versenyek alapvetően férfi és női kategóriákra tagolódnak, korosztály szerinti további felosztással.

Nemzetközi szereplés, világranglista-pontot adó magyarországi verseny vagy világversenyre történő nevezés esetén a World Athletics jogosultsági feltételei közvetlen gyakorlati jelentőséggel bírnak. A női kategóriában nemzetközi szinten induló magyar sportolónak ezért teljesítenie kell az egyszeri SRY-szűrésre és az esetleges további orvosi értékelésre vonatkozó követelményeket.

Ezzel szemben a kizárólag hazai, világgranglista-státusszal nem rendelkező versenyeken külön vizsgálendő, hogy a MASZ szabályzata vagy az adott versenykiírás milyen módon rendeli alkalmazni a nemzetközi jogosultsági szabályokat.

V.3.3. Magyar Úszó Szövetség

A Magyar Úszó Szövetség a World Aquatics tagjaként a hazai úszóversenyeket saját szabályzatai és versenykiírásai alapján szervezi, miközben a nemzetközi versenyeken a World Aquatics szabályai irányadók. A hazai kiírások rendszerint nemek és korosztályok szerint határozzák meg.

Nemzetközi kvalifikáció vagy világverseny esetén a magyar sportoló köteles megfelelni a World Aquatics férfi és női kategóriára vonatkozó politikájának. Hazai versenyen azonban itt is vizsgálni kell, hogy a nemzetközi jogosultsági szabályt a Magyar Úszó Szövetség milyen jogi aktussal és milyen terjedelemben építette be saját rendszerébe.

V.3.4. Magyar Labdarúgó Szövetség

A Magyar Labdarúgó Szövetség részletes szabályozási rendszert működtet, amely magában foglalja a labdarúgás és a futsal versenyszabályzatát, az igazolási és átigazolási szabályokat, a sportegészségügyi és doppingelőírásokat, valamint az egyes bajnokságok versenykiírásait.

A nyilvánosan elérhető dokumentumokban ugyanakkor nem jelenik meg a World Athletics vagy a World Aquatics rendszeréhez hasonló, részletes és egységes transznemű-résztvételi politika. A férfi és női kategóriák megnevezése önmagában nem válaszolja meg, hogy a besorolás alapja a születési nem, a nyilvántartott jogi nem, valamely biológiai ismérv vagy összetett sportszakmai vizsgálat.

V.3.5. Összegző értékelés

A nemzetközi szabályozásban 2021 és 2026 között jelentős irányváltás következett be. A NOB 2021-es kerete az inklúziót, a sportág-specifikus bizonyítást és az egyéni jogok védelmét hangsúlyozta. Ezzel párhuzamosan a World Athletics és a World Aquatics egyre szigorúbb jogosultsági rendszereket alakított ki. A NOB 2026-os olimpiai politikája már maga is egységes genetikai előszűrést vezetett be a női olimpiai kategóriára.

A szabályozási modellek három fő csoportba sorolhatók, amelyek a következők:

- a hormonértékeken alapuló részvételi rendszer,
- a férfi pubertáson való átesést döntő szempontnak tekintő rendszer,
- az SRY-génszűrésre és további orvosi értékelésre épülő rendszer.

E modellek közül egyik sem mentes az alapjogi és tudományos vitáktól. A sportszövetségek legitim módon törekedhetnek a női kategória integritásának és a sportolók biztonságának védelmére, de korlátozásaiknak világosnak, előre megismerhetőnek, bizonyítékokon alapulónak és arányosnak kell lenniük. Elengedhetetlen továbbá a transzneműség és az interszexualitás elkülönítése, mert a két jelenség eltérő tényállást és eltérő jogi értékelést igényel.

A magyar szabályozás fő problémája nem egyértelműen annak túlzott szigora vagy engedékenysége, hanem a részletes, nyilvánosan hozzáférhető sportági rendelkezések hiánya. A hazai szakszövetségeknek célszerű lenne olyan önálló jogosultsági szabályokat elfogadniuk, amelyek pontosan meghatározzák személyi és tárgyi hatályukat, különbséget tesznek az él-, amatőr-, utánpótlás- és szabadidős sport között, rögzítik a kategóriába sorolás szempontjait, indokolt írásbeli döntést és hatékony jogorvoslatot biztosítanak.

A sportági autonómia csak ilyen garanciák mellett egyeztethető össze a jogállamiság, az emberi méltóság, az egyenlő bánásmód és a tisztességes eljárás és a tisztességes verseny követelményeivel. A jövőben ezért nem önmagában az lesz a döntő kérdés, hogy a szabályozás befogadó vagy korlátozó jellegű-e, hanem az, hogy a különbségtétel az adott sportág sajátosságai alapján igazolható-e, és az érintett sportolók jogait megfelelő eljárási biztosítékok védik-e.

VI. Esettanulmányok és precedensek

A transznemű, illetve az interszex sportolók versenyzési jogosultságával kapcsolatos jogviták a sportjog jelenleg legösszetettebb kérdései közé tartoznak. Ezekben egyszerre jelenik meg a sportolók emberi méltóságának, magánéletének és egyenlő bánásmódhoz való jogának védelme, valamint a sportszövetségeknek a tisztességes és biztonságos verseny feltételeinek kialakítására irányuló kötelezettsége. A jogviták elemzésekor

azonban alapvető követelmény a transzneműség és az interszexualitás megkülönböztetése. Caster Semenya és Imane Khelif esetét nem lehet transznemű sportolók ügyeként kezelni, mivel mindketten nőként élő, nőként jogilag elismert sportolók, akiknek versenyzési jogosultsága a sportszervezetek által alkalmazott alkalmassági kritériumok miatt vált vitatottá. Lia Thomas ügye ezzel szemben kifejezetten a transznemű nők női versenykategóriában való részvételének feltételeit érinti.

Az esetek közötti különbségek ellenére közös kérdésként merül fel, hogy milyen tulajdonság alapján határozható meg a női sportkategóriába tartozás. Kérdés továbbá az is, hogy a jogi nem, a nemi identitás, a születéskor megállapított nem, a kromoszomális jellemzők, a pubertás során kialakult testi adottságok, a tesztoszteronszint vagy ezek valamilyen vagy milyen kombinációja alapján határozzák meg az egyes szövetségek azt, hogy a sportolók melyik nemi kategóriában versenyezhetnek. Ugyancsak meghatározó kérdés, hogy a sportszövetségek autonómiája meddig terjedhet, abban az esetben, ha az általuk megalkotott szabályok alapvető személyiségi és emberi jogokat is érintenek.

VI. 1. Caster Semenya ügye

VI.1.1. Az ügy előzményei

Mokgadi Caster Semenya dél-afrikai középtávfutó, többszörös világ- és olimpiai bajnok. A nemzetközi nyilvánosság figyelme a 2009-es berlini világbajnokságon aratott 800 méteres győzelmét követően irányult rá. Sportteljesítményével összefüggésben a Nemzetközi Atlétikai Szövetség – régebben IAAF, jelenleg World Athletics - (a továbbiakban: World Athletics) vizsgálni kezdte, megfelel-e a női versenykategóriára vonatkozó feltételeknek.

Semenya esete nem a nemi identitás megváltoztatásával kapcsolatos. Nőként anyakönyvezték, nőként nevelkedett, és jogilag is nő. Az ügy középpontjában az állt, hogy szervezete az interszexualitás végett a nőkre jellemző átlagos tartománynál magasabb természetes tesztoszteronszintet mutatott. A jogvita ezért nem kifejezetten a transznemű sportoló megítéléséről szól, hanem egy női sportoló természetes biológiai tulajdonságainak sportszabályozási kontrolljáról szólt.

A World Athletics 2018-ban elfogadta a női versenykategóriára vonatkozó nem jellegű korlátozó szabályokat, amelyek az interszex sportolók számára csak akkor tették lehetővé egyes női versenyszámokban az indulást, ha vérük tesztoszteronszintjét meghatározott érték alatt tartották. A követelmény teljesítéséhez a sportolóknak gyógyszeres vagy más orvosi beavatkozást kellett igénybe venniük, annak ellenére, hogy egészségesek voltak, és magas tesztoszteronszintjük nem tiltott teljesítményfokozó szer használatából, hanem természetes testi adottságukból eredt.

VI.1.2. A CAS előtti eljárás

Semenya és az Athletics South Africa 2018-ban a CAS-hoz fordult. Álláspontjuk szerint a megalkotott szabályok nemi és biológiai tulajdonságon alapuló hátrányos megkülönböztetést valósítottak meg, azok tudományos megalapozottsága nem volt megfelelő, továbbá szükségtelen és aránytalan egészségügyi beavatkozásra kényszerítették az érintett sportolókat.

A World Athletics ezzel szemben arra hivatkozott, hogy a női kategória elkülönítése csak akkor töltheti be rendeltetését, ha a szabályozás megakadályozza a férfi pubertáshoz vagy a férfi testi adottságaihoz kapcsolódó teljesítményelőny érvényesülését. A szövetség szerint a korlátozás célja nem az érintett sportolók női identitásának kétségbe vonása, hanem a női versenyzők esélyegyenlőségének biztosítása volt.

A CAS a CAS 2018/O/5794, Mokgadi Caster Semenya kontra IAAF, valamint a CAS 2018/O/5798, Athletics South Africa kontra IAAF⁶⁰ egyesített ügyekben 2019. április 30-án elutasította a kérelmeket. A testület elismerte, hogy a szabályozás hátrányosan megkülönböztető jellegű, mert kizárólag meghatározott biológiai tulajdonságokkal rendelkező női sportolókra vonatkoztak. Ugyanakkor arra a következtetésre jutott, hogy a megkülönböztetés a női atlétikai kategória integritásának megőrzése érdekében szükséges, és az adott bizonyítékok alapján arányosnak tekinthető.

A határozat különös jelentősége, hogy a CAS nem tagadta a diszkrimináció fennállását, hanem igazolhatónak minősítette azt. A testület ugyanakkor komoly aggályokat fogalmazott meg a szabályozás gyakorlati alkalmazhatóságával, a gyógyszeres kezelés

⁶⁰ Nemzetközi Sportdöntőbíróóság: Caster Semenya és Athletics South Africa kontra IAAF ügyek CAS 2018/O/5794, CAS 2018/O/5798

mellékhatásaival, valamint azzal kapcsolatban, hogy a tesztoszteron-határérték minden érintett sportoló esetében megbízhatóan fenntartható-e.

VI.1.3. A svájci bírósági felülvizsgálat

Mivel a CAS székhelye Lausanne, a választottbírósági ítélet korlátozott felülvizsgálatára a svájci Szövetségi Legfelsőbb Bíróság rendelkezett hatáskörrel. Semenya többek között a személyiségi jogok, az emberi méltóság és a diszkrimináció tilalmának sérelmére hivatkozott. A svájci bíróság 2020-ban utasította el kérelmét.

A svájci jog szerint nemzetközi választottbírósági ítélet csak kivételes esetben semmisíthető meg. A Szövetségi Legfelsőbb Bíróság ezt a fogalmat rendkívül szűken értelmezte és nem azt vizsgálta teljes körűen, hogy a szabályok összeegyeztethetők-e Semenya alapvető jogaival, hanem azt, hogy a CAS határozatának eredménye eléri-e a svájci közrend nyilvánvaló sérelmének magas küszöbét. Arra a következtetésre jutott, hogy ez a feltétel nem teljesült.

VI.1.4. A Semenya kontra Svájc ügy az EJEB előtt

Semenya ezt követően az EJEB-hez fordult. Kérelmében az EJEE a 6. cikk (1) bekezdésére, a 8. cikkére, a 13. cikkre, a 14. cikkre hivatkozott.

Az EJEB hétagú Kamarája 2023-ban úgy ítélte meg, hogy Svájc megsértette az EJEE 14. cikkét a 8. cikkel összefüggésben, valamint a 13. cikket is. A Kamara szerint az ügyben a nem és a nemi jellemzők alapján megvalósuló megkülönböztetés igazolásához különösen nyomós indokokra lett volna szükség, a svájci bírósági felülvizsgálat azonban nem biztosított kellően szigorú intézményi és eljárási garanciákat.⁶¹

A Nagykamara 2025. július 10-én részben eltérő eredményre jutott. Megállapította, hogy Semenya az EJEE 8., 13. és 14. cikkén alapuló anyagi jogi panaszai tekintetében nem tartozott Svájc joghatósága alá. A vitatott sportszabályokat ugyanis nem Svájc alkotta, Semenya nem Svájcban élt, és a szabályok elsődleges hatásai sem ott következtek be. Ezeket a panaszelemeket ezért elfogadhatatlannak nyilvánította.

⁶¹ Emberi Jogok Európai Bírósága: Semenya kontra Svájc ügy 10934/21

A Nagykamara ugyanakkor megállapította az EJEE 6. cikk (1) bekezdésének megsértését. A CAS kötelező és kizárólagos joghatósága, a sportszövetség és a sportoló közötti strukturális erőegyenlőtlenség, valamint az érintett személyiségi jogok súlya miatt a svájci Szövetségi Legfelsőbb Bíróságnak különösen szigorú felülvizsgálatot kellett volna végeznie. A közrend fogalmának rendkívül megszorító értelmezése azonban ezt nem tette lehetővé.

A Nagykamara határozata tehát nem mondta ki, hogy a szabályok jogellenesek és nem semmisítette meg a CAS ítéletét. A döntés elsődleges jelentősége eljárásjogi mivoltában rejlik, hiszen ha egy sportoló csak választottbíráskodás keretében vitathatja az alapvető jogait súlyosan érintő szabályt, akkor a választottbíróági határozat állami bírósági kontrollja nem lehet pusztán formális.

VI.1.5. Az ügy jelentősége

Az ügy megmutatja, hogy a sportban alkalmazott kategóriák nem írhatók le kizárólag a jogi nem vagy a nemi identitás alapján. Egy sportoló lehet társadalmilag és jogilag vitathatatlanul nő, miközben valamely sportszövetség az élettani tulajdonságai alapján korlátozza a női kategóriában való részvételét.

Az eset az orvosi beavatkozások követelményét is alapjogi kérdéssé emelte. Különbséget kell tenni a doppingtilalom és a természetes testi tulajdonság szabályozása között. A doppingoló sportoló tiltott külső beavatkozással változtatja meg teljesítőképességét, míg az interszex sportoló ezzel szemben természetes adottsága miatt kerül hátrányos helyzetbe, és azért kellene gyógyszert szednie, hogy egészséges szervezetét a szabályban meghatározott normához igazítsa. Ez a testi integritás, az egészséghez való jog és az önrendelkezés fokozott védelmét teszi indokolttá.

VI.2. Lia Thomas esete

VI.2.1. A sportolói pálya és a szabályozási háttér

Lia Thomas amerikai transznemű úszó, aki a Pennsylvániai Egyetemen a női csapatban versenyzett, 2022 márciusában megnyerte az NCAA Division I 500 yardos női gyorsúszó számát, ezzel az NCAA legmagasabb osztályában egyéni bajnoki címet szerző első nyíltan transznemű sportolóvá vált.

Thomas indulása idején az NCAA szabályai hormonális feltételek mellett lehetővé tették transznemű nők női kategóriában történő versenyzését. Ezen szabályozási modell abból indult ki, hogy a tesztoszteronszint meghatározott ideig történő csökkentése megfelelően mérsékelheti a korábbi férfi pubertásból származó teljesítményelőnyt. Az ügy körüli vita azonban rámutatott arra, hogy a tesztoszteronszint önmagában nem feltétlenül tükrözi valamennyi olyan testi adottság fennmaradását, amely az úszóteljesítményt befolyásolhatja.

A World Aquatics 2022-ben új szabályozást fogadott el. Ennek értelmében az a transznemű nő, aki a férfi pubertás meghatározott szakaszán túlment, nem jogosult a nemzetközi női kategóriában versenyezni.

VI.2.2. A Lia Thomas kontra World Aquatics eljárás

Thomas a CAS 2023/O/10000, Lia Thomas kontra World Aquatics ügyben⁶² támadta meg a World Aquatics szabályozását. Arra hivatkozott, hogy a szabályok ellentétesek az Olimpiai Chartával, a World Aquatics alapszabályával, a svájci joggal, az EJEE, valamint a nőkkel szembeni diszkrimináció felszámolásáról szóló ENSZ egyezmény alapelveivel⁶³. Elismerte, hogy a tisztességes verseny legitim cél, azonban álláspontja szerint a kizárás nem szükséges és nem arányos eszköz.

A CAS 2024. június 10-én nem érdemben, hanem eljárásjogi okból utasította el a kérelmet. Megállapította, hogy Thomas az eljárás idején nem volt olyan nemzetközi versenyzésre jogosult sportoló, akire a World Aquatics megtámadott rendelkezései közvetlenül alkalmazandók lettek volna. Nem rendelkezett ezért megfelelő keresetőségi joggal a szabályok megtámadásához.

A határozatból következően a CAS nem döntött arról, hogy a World Aquatics szabályozása tudományosan kellően megalapozott-e, illetve megfelel-e a szükségesség és arányosság követelményeinek. A kérelem elutasítása tehát nem tekinthető a szabályozás

⁶² Nemzetközi Sportdöntőbíróóság: Lia Thomas kontra World Aquatics CAS 2023/O/10000

⁶³ United Nations: Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women New York <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/convention-elimination-all-forms-discrimination-against-women> 2026. 07. 17.

anyagi jogi jóváhagyásának. Mindössze azt jelentette, hogy Thomas akkori jogi helyzetében nem kezdeményezhette annak érdemi felülvizsgálatát.

VI.2.3. Jogi értékelés

Thomas esete szemléletesen mutatja a jogorvoslathoz való hozzáférés problémáját. Az ilyen szabályok sajátossága, hogy már azelőtt visszatartják a sportolót a versenyzéstől, hogy a versenyen való részvételét gátló határozat születne. Abban az esetben viszont, ha a sportoló csak akkor támadhatja meg a szabályt, amikor már nevezésre vagy nemzetközi részvételre jogosult, úgynevezett jogvédelmi csapda alakulhat ki. Ebben az esetben a szabály megakadályozza a szükséges sportolói státusz megszerzését, a státusz hiánya pedig kizárja a szabály megtámadását.

Az ügy a sportági sajátosságok jelentőségét is bizonyítja. Úszásban a testmagasság, a vállszélesség, a végtaghossz, a csontozat, az izomtömeg és a keringési rendszer jellemzői együttesen befolyásolhatják a teljesítményt. A jogalkotónak vagy sportszövetségnek ezért nem elegendő általánosságban a transznemű vagy interszex státuszra hivatkozni. A korlátozást az adott sportág teljesítmény-meghatározó tényezőihez, a verseny szintjéhez és a korábbi pubertás hatásaihoz kell kötnie.

VI.3. Imane Khelif esete

VI.3.1. A párizsi olimpiát megelőző vita

Imane Khelif algériai ökölvívó nőként született, nőként szerepel hivatalos irataiban, és sportpályafutása során a női kategóriában versenyzett. Ügye a női kategória biológiai és genetikai alkalmassági feltételeiről, a sportolók egészségügyi adatainak kezeléséről, valamint a sportszervezeti eljárások átláthatóságáról szól.

A Nemzetközi Ökölvívó Szövetség a 2023-as női világbajnokságon kizárta Khelifet, arra hivatkozva, hogy nem felelt meg a női versenykategória alkalmassági feltételeinek.⁶⁴ A Nemzetközi Ökölvívó Szövetség nyilvános közlései nem tették teljesen átláthatóvá sem az alkalmazott vizsgálat jellegét, sem annak ellenőrizhető eredményeit. Khelif a döntés ellen eljárást kezdeményezett a CAS-nál, később azonban a jogorvoslati kérelmét

⁶⁴ International Boxing Association: Statement made by the International Boxing Association regarding Athletes Disqualifications in World Boxing Championships 2023 <https://www.iba.sport/?p=52414&utm> 2026. 08. 17.

visszavonta, így a szövetség döntésének érdemi jogszerűségéről nem született bírósági határozat.⁶⁵

Az ügy bonyolította továbbá, hogy a szövetség olimpiai elismerését a NOB 2023-ban visszavonta, amely döntést a CAS 2024-ben helybenhagyta⁶⁶. A 2024-es párizsi olimpia ökölvívótornáját ezért nem a szövetség, hanem a NOB által létrehozott Paris 2024 Boxing Unit szervezte.

A NOB és az újonnan megalakult szervezet szerint Khelif megfelelt az olimpiai részvétel szabályainak. A szervezők hangsúlyozták, hogy a versenyző a női kategóriában indult korábbi nemzetközi versenyeken, nőként szerepelt útlevelében, és a szövetség 2023-as kizárása megfelelő eljárás nélkül, önkényes módon történt. Khelif végül a párizsi olimpia női 66 kilogrammos súlycsoportjában aranyérmet nyert.

A vita során jelentős mennyiségű félrevezető információ jelent meg, amelyek Khelifet férfiként vagy transznemű nőként mutatták be. Ez nemcsak ténybeli pontatlanságot jelentett, hanem rámutatott a magánélet és az egészségügyi adatok védelmének sportjogi jelentőségére is. A sportolók genetikai, hormonális vagy anatómiai jellemzőire vonatkozó adatok különleges személyes adatok, amelyek nyilvánosságra hozatala súlyos és visszafordíthatatlan személyiségi jogi sérelmet okozhat.

VI.3.2. A World Boxing szabályozása és a CAS-eljárás

A NOB 2025 februárjában ideiglenesen elismerte a World Boxing szervezetét az olimpiai ökölvívás nemzetközi szövetségeként. A World Boxing 2025-ben olyan alkalmassági rendszert vezetett be, amely a felnőtt versenyzőktől egyszeri genetikai vizsgálatot követel meg. A 2025. augusztus 20-án hatályba lépett szabályzat PCR-vizsgálattal vagy azzal egyenértékű genetikai teszttel ellenőrzi többek között az SRY génhez kapcsolódó Y-kromoszóma-anyag jelenlétét. A női kategóriában való részvétel főszabály szerint XX

⁶⁵ International Boxing Association: IBA clarifies the facts: the letter to the IOC regarding two ineligible boxers was sent and acknowledged <https://www.iba.sport/?p=52437&utm> 2026. 08. 17.

⁶⁶ International Olympic Committee: IOC Statement on CAS decision regarding withdrawal of recognition of IBA <https://www.olympics.com/ioc/news/ioc-statement-on-cas-decision-regarding-withdrawal-of-recognition-of-iba> 2026. 08. 17.

kromoszómához vagy Y-kromoszóma-anyag hiányához kötött, de a szabályzat bizonyos, férfi irányú androgénhatással nem járó állapotok esetére kivételt is tartalmaz.

A szabályozás indokaként a World Boxing a versenyzők biztonságára és a tisztességes versenyre hivatkozott. Ezek az ökölvívásban különösen jelentős szempontok, mert a testi adottságok különbsége nemcsak az eredményt, hanem az ellenfél testi épségét is befolyásolhatja. A genetikai vizsgálat ugyanakkor érzékeny adatvédelmi és arányossági kérdéseket vet fel.

Khelif 2025-ben a CAS előtt megtámadta azt a World Boxing-döntést, amely a genetikai vizsgálat elvégzéséig kizárta a szervezet versenyeiről. Egyúttal ideiglenes intézkedést kért, hogy a jogvita lezárásáig teszt nélkül indulhasson a 2025-ös világbajnokságon. A CAS az ideiglenes intézkedés iránti kérelmet elutasította, ezért Khelif nem vehetett részt a világbajnokságon.⁶⁷

VI.3.3. Az eset jogi jelentősége

Khelif esete különösen világosan mutatja, hogy az útlevelemben szereplő női nem az állami jogrendben meghatározza a sportoló jogi státuszát, de egy nemzetközi sportszövetség ettől eltérő kategóriát alkalmazhat. Az eltérő kategorizálás azonban csak akkor fogadható el, ha világos szabályon, megfelelő tudományos bizonyítékokon és tisztességes eljáráson alapul.

Az ügy arra is rámutat, hogy a jogbiztonság követelménye nem merül ki a szabály előzetes közzétételében. Az alkalmassági feltételeknek kellően pontosnak, kiszámíthatónak és következetesen alkalmazhatónak kell lenniük. A szövetséggel kapcsolatos vita egyik alapvető problémája éppen az volt, hogy a kizárás pontos oka és bizonyítási alapja nem vált átláthatóvá. A szövetség későbbi szabályozása részletesebb keretet teremtett, de annak arányossága és adatvédelmi megfelelése önálló jogi vizsgálatot igényel.

⁶⁷ Nemzetközi Sportdöntőbíróság: Imane Khelif kontra World Boxing

VI.4. Más transznemű és interszex sportolók ügyei

VI.4.1. Dutee Chand⁶⁸

Dutee Chand indiai sprinter a World Athletics korábbi, hiperandrogenizmussal élő nőkre vonatkozó szabályait támadta meg. A CAS 2014/A/3759, Dutee Chand kontra Athletics Federation of India and IAAF ügyben a CAS 2015-ben felfüggesztette a szabály alkalmazását. A testület szerint a Szövetség nem bizonyította megfelelően, hogy a természetesen magas tesztoszteronszint olyan mértékű teljesítményelőnyt biztosít, amely igazolja az érintett nők kizárását vagy orvosi kezelésre kötelezését.

A CAS nem mondta ki, hogy a tesztoszteron a sportteljesítmény szempontjából irreleváns. A bizonyítás hiányossága miatt adott lehetőséget az Szövetségnek további tudományos adatok bemutatására. Az eset alapvető tanulsága ezért a bizonyítási teher sportszövetségre helyezése, tehát nem a sportolónak kell bizonyítania, hogy természetes tulajdonsága nem jelent előnyt, hanem a korlátozást bevezető szervezetnek kell igazolnia annak szükségességét és arányosságát.

VI.4.2. B. P. J. és Lindsay Hecox amerikai ügyei⁶⁹

Az Egyesült Államokban a transznemű sportolók részvételével kapcsolatos jogviták elsősorban a szövetségi alkotmány egyenlő jogvédelmi klauzulája, valamint az oktatásban alkalmazott nemi diszkriminációt tiltó Title IX alapján alakultak ki.

B. P. J. transznemű középiskolás lány Nyugat-Virginia azon szabályát támadta meg, amely a női sportcsapatokban való részvételt a születéskor megállapított női nemhez kötötte. Lindsay Hecox pedig Idaho hasonló szabályozásával szemben indított eljárást. A két ügy végül az Egyesült Államok Legfelsőbb Bírósága elé került.

A Legfelsőbb Bíróság 2026. június 30-án, a West Virginia kontra B. P. J. és a Little kontra Hecox egyesítetten elbírált ügyekben kimondta, hogy a Title IX és az alkotmány egyenlő jogvédelmi klauzulája nem tiltja, hogy az állami iskolák a női sportcsapatokban való

⁶⁸ Nemzetközi Sportdöntőbíróság: Dutee Chand kontra Athletics Federation of India and IAAF CAS 2014/A/3759

⁶⁹ SUPREME COURT OF THE UNITED STATES: West Virginia et al. v. B. P. J., by her next friend and mother, Heather Jackson https://www.supremecourt.gov/opinions/25pdf/24-43_2b35.pdf?utm 2026. 08. 17.

résztvett a biológiai nemhez kössék. A többségi álláspont szerint a női sportolók biztonsága, a tisztességes verseny és a nők sportolási lehetőségeinek védelme fontos állami cél, amelyhez a biológiai nemen alapuló besorolás lényeges kapcsolatban áll. A Bíróság azt is hangsúlyozta, hogy a pubertátsblokkolók és hormonkezelések hatásának egyedi bírói értékelése a tudományos bizonytalanság miatt rendkívül nehéz lenne.

VI.5. Jogértelmezési tanulságok

VI.5.1. A fogalmi pontosság követelménye

Az esetek első tanulsága, hogy a transzneműség, az interszexualitás, valamint a természetesen magas tesztoszteronszint nem azonos jelenségek. A fogalmak összemosása hibás jogi minősítéshez vezethet. Semenya és Khelif nem tekinthető transznemű sportolónak, míg Lia Thomas esetében a nemi identitás és a születéskor megállapított nem eltérése a jogvita lényegi eleme.

VI.5.2. A sport autonómiája nem jelent alapjogi mentességet

A nemzetközi sportszövetségek jogosultak saját sportáguk kategóriáit, versenyszabályait és alkalmassági feltételeit meghatározni. Ezt indokolja szakmai hozzáértésük, valamint az egységes nemzetközi szabályozás iránti igény. Autonómiájuk azonban nem korlátlan. A szabályoknak összhangban kell állniuk saját alapszabályukkal, a svájci joggal, az alkalmazandó nemzeti és uniós joggal, továbbá az alapvető emberi jogi elvekkel.

A Semenya-ítélet szerint különösen erős eljárási garanciák szükségesek, ha a sportoló nem önként, hanem a versenyzés feltételeként köteles elfogadni a CAS kizárólagos joghatóságát. A kötelező bíráskodás legitimitását az biztosíthatja, ha az eljárás független, a sportoló ténylegesen előadhatja bizonyítékait, és az ítélet megfelelő állami bírósági kontroll alatt áll.

VII.5.3. A bizonyítási teher és a tudományos bizonytalanság

A résztvett korlátozó sportszövetségnek kell bizonyítania, hogy a korlátozás valós és legitim célt valósít meg valamint, hogy a korlátozás alkalmas a cél elérésére. Emellett azt is alá kell támasztania, hogy a szabályozott tulajdonság ténylegesen befolyásolja a sportoló teljesítményét vagy a sportolók biztonságát és, hogy nem áll rendelkezésre enyhébb, hasonlóan hatékony eszköz, valamint, hogy a sportolóra háruló hátrány nincs aránytalan viszonyban az elérni kívánt előnnyel.

A tudományos bizonytalanság önmagában nem igazolja automatikusan sem a teljes befogadást, sem a kategorikus kizárást. A Dutee Chand-ügy azt mutatta, hogy elégtelen bizonyítékokra nem alapítható súlyos jogkorlátozás. Az amerikai Legfelsőbb Bíróság 2026-os döntése ugyanakkor nagyobb mérlegelési teret hagyott a jogalkotónak, amikor a tudományos vita a bíróság számára egyedi szinten nehezen eldönthető.

VII.5.4. Az arányosság sportág-specifikus vizsgálata

Nem feltétlenül igazolható minden sportágban azonos szabály. A szabályozás arányosságát a sportág mellett a verseny szintje is befolyásolja. Az élsportban, ahol olimpiai részvételről, világrekordokról és jelentős gazdasági érdekekről van szó, szigorúbb alkalmassági feltételek lehetnek indokolhatók, mint a szabadidősportban. A gyermeksportban viszont az egészség, a társadalmi integráció és a sporthoz való hozzáférés nagyobb súlyt kaphat ebben a tekintetben.

A sportszövetségi szabályozások nem kényszeríthetik indokolatlanul a sportolót egészségügyi szempontból szükségtelen kezelésre. Formális értelemben tehát Semenyanak lehetősége volt megtagadni a tesztoszteronszökkentő kezelést, de ennek következménye az volt, hogy nem indulhatott fő versenyszámaiban.

A vizsgált esetek alapján a női sportkategória jogi meghatározása nem vezethető vissza egyetlen általános kritériumra. A jogi nem és a nemi identitás az emberi méltóság, a magánélet és a társadalmi elismerés szempontjából alapvető, de a sportszövetségek a tisztességes és biztonságos verseny érdekében bizonyos esetekben biológiai vagy élettani tényezőket is figyelembe vehetnek. Ennek jogszerűsége azonban csak akkor állapítható meg, ha a szabály világos, sportág-specifikus, tudományosan megalapozott, következetesen alkalmazott és arányos.

Caster Semenya ügye elsősorban a természetes nemi jellemzők szabályozásának, a testi önrendelkezésnek és a kötelező sportválasztottbíráskodás bírósági kontrolljának problémáját világítja meg. Lia Thomas esete a transznemű nők részvételével kapcsolatos szabályok és a hatékony jogorvoslathoz való hozzáférés feszültségét mutatja. Imane Khelif ügye pedig a genetikai alkalmassági vizsgálatok, az eljárási átláthatóság, a sportolói biztonság és az egészségügyi adatok védelmének konfliktusát állítja középpontba.

A jogfejlődés iránya összességében kettős. Egyrészt a nemzetközi sportszövetségek egyre részletesebb, gyakran a férfi pubertásra vagy genetikai jellemzőkre épülő feltételeket alkotnak. Másrészt az emberi jogi és állami bíróságok egyre határozottabban követelik meg, hogy az ilyen szabályokat érdemi bizonyítás, tisztességes eljárás és megfelelő bírósági kontroll kísérje. A jövő sportjogi szabályozásának ezért nem pusztán a befogadás és a kizárás közötti választásra, hanem az egyéni jogok, a női sport védelme és a sportági sajátosságok összehangolására kell törekednie.

VII. Jogi és etikai dilemmák

VII.1. A sport, mint univerzális védőháló

A NOB jelmondata is az volt még a nem is olyan távoli jövőben, hogy „Citius, Altius, Fortius”, tehát gyorsabban, magasabbra, erősebben. Ezt a jelmondatot még Pierre de Coubertin, a modern olimpiák megálmodója javaslatára 1894-ben fogadták el. Ezt 2021-ben kiegészítették a „Communiter”, tehát az együtt kifejezéssel, így jelenleg a jelmondat teljes egészében úgy szól, hogy „Citius, Altius, Fortius – Communiter”, ami magyar annyit tesz, hogy „Gyorsabban, magasabbra, erősebben – együtt”.

Ezzel a jelmondatral próbálja a NOB a sportnak, leginkább az élsportnak, de igazából az összes sportolási módnak a lényegét, az a kvintesszenciáját megfogalmazni. Feltehetjük a kérdést, hogy miért kezd el egy ember sportolni? Hogy gyorsabb legyen, hogy erősebb legyen, a válasz nagyon szerteágazó, de leginkább azért, hogy közösségben legyen. Mindenkinek saját egyéni joga az, hogy egy vagy több közösséghez tartozhasson. A sport ezt kívánja megvalósítani olyan tekintetben, hogy mindenkinek lehetőséget biztosít arra, hogy ezeket a vágyait ő meg tudja élni, ezeket teljesíteni tudja, és ehhez megfelelő platformot és módszereket találjon. Itt kapcsolja össze a személyes vágyakat, a személyes élményeket az intézményi szabályokkal, tehát a sport, egyszerre egy társadalmi közösségi élmény, miközben a személyes vágyakat, a személyes célokat is előtérbe helyezi.

A sport egyszerre közösségi tér és szabályozott rendszer, ahol a részvétel feltételei mindig is értékeket tükröztek. Amikor azt mondjuk, hogy gyorsabban, magasabbra, erősebben, együtt, akkor egyszerre beszélünk az egyéni teljesítményről és a közösségi felelősségről is egyaránt.

Ahogy azt a történelem során láthatjuk és tapasztalhatjuk, ezek a találkozási pontok, ezek a platformok arra szolgáltak, hogy az emberek összevessék erejüket, összevessék ügyességüket és tapasztalatukat egymással. Ennek egyik alapvető megjelenési formája a sport tekintetében az ókori olimpiai játékok voltak.

VII.2. Versenyegyenlőség és fair play

Ahogy az olimpiai játékok, az egyes sportesemények és rendezvények megfogalmazódtak és megalkotódtak, úgy kellett lefektetni a sportok szabályait, a versenyek rendszerét, a versenyzés szabályait. Ezt folyamatosan fejlesztették, alakították, módosították úgy, hogy az az adott kornak, az adott korszaknak és az adott lehetőségeknek, mind technikai, mind technológiai, mind fizikális lehetőségeknek megfeleljenek. Így alakulhatott ki az a jelenség, hogy bizonyos versenyzők, könnyebben tudtak teljesíteni, könnyebben tudtak fejlődni vagy egyáltalán megfelelő körülmények között tudtak készülni, tehát egyenlőtlenségek alakultak ki a versenyzők között. Mivel a hatásokkal az ellenhatások is együtt járnak, így alakulhatott ki az is, hogy olyan szellemiségben versenyeznek egymással a sportolók, amelyben a másiknak is megadják a kellő tiszteletet és a megfelelő lehetőségeket arra, hogy a saját teljesítményük maximumát vagy adott esetben annál többet tudjanak mutatni, ezáltal képviselve nemcsak saját nemzetüket, de saját magukat is. Azzal, hogy az egyenlőséget szorgalmazva megadjuk a másiknak a lehetőséget, a tiszteletet, hogy teljesítményét magához hűen tudja megmutatni azáltal született meg a fair play intézménye, a fair játék, tehát az adott sportnak az a megvalósulási formája, amelyben a lehetőségek és a szabályok mindenkire nézve mindenkire nézve egyenlőek. Ezek a szabályozások és intézmények nem jöhettek, jöhetnek és nem is fognak létrejönni anélkül, hogy az alapvető emberi és jogi normákat ne vennénk figyelembe.

VII.3. A dopping kérdései

Ahogy a versenyegyenlőség és a fair play megjelent, természetesen megjelenik és meg is jelent a nem teljesen tiszta versenyzés, amely által létrejött a dopping is, tehát a tiltott teljesítményfokozás, amit minden egyes sportszervezet, minden egyes nemzetközi szervezet elítél, korlátoz és szabályoz is. Megvannak a dopping elleni regulatív szabályozások, intézkedések, valamint eljárások, amelynek a történelem során elég sok sportoló látta kárát, mivel nem tisztán versenyeztek, de ezáltal a versenyek meg tudtak tisztulni a nem saját erőből elért teljesítményektől. Ugyan a történelem során voltak arra

példák, hogy bizonyos sportágakban, bizonyos versenyszámokban a dopping megjelent, és nem küzdöttek ellene kellőképpen, vagy nem tudtak abban az időben küzdeni kellőképpen, de a mai modern világban már mindent megtesznek annak érdekében, hogy ezt a harcot sikeresen megvívják a szabályozó testületek és a szövetségek.

Figyelembe kell venni azt, hogy a sportolók nem feltétlenül mindig saját akaratukból doppingolnak. Találkozhatunk olyan példákkal is, hogy az őket edző, felkészítő személyek vagy más személyek, esetleg az ellenfelek tesznek olyan dolgokat, csinálnak olyan beavatkozásokat, olyan cselekményeket, amelyek által a versenyző dopping vád alá kerülhet és el is ítélik.

Ez folyamatos versenyfutás a doppinggal szemben és folyamatosan fejlődnek a doppingellenes szabályozások, az ellenőrzések, pont azért, hogy a verseny tiszta maradjon és bár folyamatosan ez változik és nehéz ezzel folyamatosan küzdeni, de a sport integritásához elengedhetetlen, hogy fenntartsuk folyamatosan ezeket a szabályozásokat és minél jobban betartassuk őket.

A dopping regulációját a Nemzetközi Doppingellenes Ügynökség részletesen és teljes körűtekintéssel végzi, így megszab olyan eseteket, amikor doppingszereket legálisan használhat a sportoló, mivel olyan betegségben olyan testi elváltozásban, olyan állapotban van, amiben bizonyos megengedett szereket vagy módszereket használhat, de ezt kifejezetten szigorú ellenőrzések és bizonyítás után teheti csak meg, amelyeket a megfelelő szervek folyamatosan ellenőriz.

VII.4. Tesztoszteronszint és hormonkezelés kérdései

A mai modern világban a transzneműség során különböző tesztoszteron és hormon készítményeket szednek, vagy különböző beavatkozásokat végezhetnek el embereken, akik saját akaratukból döntenek úgy, hogy férfiból nővé vagy nőből férfivá alakulnak, így ebben az esetben a tesztoszteron szint és a hormonkezelés kérdései is kardinális kérdésként merülhetnek fel a doppingvizsgálatokkal kapcsolatban. A különböző ilyen tesztoszteron és hormonkezelések a nemi jellegeket olyan módon tudják megváltoztatni, amelyek bizonyos esetben sokkal pozitívabb hatást érnek el, tehát sokkal komolyabb erősebb, nagyobb sportteljesítményt vagy teljesítményt tud leadni az adott sportoló az adott versenyen, de az érem másik oldalaként pedig olyan beavatkozások, folyamatok is

végbe mehetnek az emberi szervezetben, amelyek a teljesítményt ronthatják. Természetesen minden sportolónak az a célja, hogy a startvonalhoz állásával minél jobb teljesítményt tudjon leadni, és az ártatlanság vélelmével kezeljük azokat az eseteket, amikor a transznemű vagy interszex sportolók szeretnének az általuk választott nemi kategória versenyein elindulni és részt venni, tehát saját identitásuknak megfelelően cselekednének, de ezzel bizonyos esetben rendkívüli előnyre tesznek szert a kategória többi résztvevőjével szemben. Ennek a kiküszöbölése érdekében és ennek az áthidalása érdekében kell olyan szabályozásokat, szabályozási rendszereket, szabályozási eljárásokat, olyan regulatív módszereket megalkotni és alkalmazni a gyakorlatban, amelyek lehetővé teszik azt, hogy mindenki rajthoz állhasson. Ezek a kezelések tehát természetesen szigorú orvosi felügyelet mellett zajlanak, elsődleges céljuk nem a sportteljesítmény fokozása, hanem az érintett személy egészségének és identitásának megfelelő ellátás. Ugyanakkor a versenysport logikája miatt bizonyos hormonkezelések ténylegesen hatással lehetnek a fizikai teljesítményre akár pozitív, akár negatív értelemben. Ezért a megítélést nem előítéletekre, hanem tudományos bizonyítékokra, orvosszakmai állásfoglalásokra és objektív, mindenki számára átlátható szabályokra kell alapozni. A sportjogi szabályozásnak így egyszerre kell védenie az emberi méltóságot, az esélyegyenlőséget és a magánszféra védelmét is.

Sokat lehet ezen gondolkozni, hogy mit értünk azon, hogy együtt sportolunk valakikkel, de jogi szempontból nézve a legalapvető gondolat az, hogy mindenkinek megadjuk a saját keretein belül a lehetőséget és nem rekesztünk ki senkit. A legtöbb nemzetközi sportszövetség is erre hívja fel a figyelmet, hogy a fair play-t zászlajukra tűzzék, és a fair play alapvető legyen a mindennapi sportolásban, akár élsportról, akár amatőr, akár szabadidős sportról beszélünk.

VIII. Megoldási irányok és reformjavaslatok

VIII.1. A szabályozási probléma kiindulópontjai

A transznemű és az interszex sportolók részvétele a nemek szerint elkülönített versenysportban olyan összetett szabályozási kérdés, amelyre egyetlen, minden sportágban és valamennyi versenyszinten alkalmazható megoldás aligha adható. A jogalkotóknak és a sportszövetségeknek egyszerre kell figyelembe venniük az emberi méltóságot, az egyenlő bánásmód követelményét, valamint a sportversenyek

tisztaságához, biztonságához és kiszámíthatóságához fűződő érdekeket. E követelmények között nem feltétlenül áll fenn feloldhatatlan ellentét, a megfelelő egyensúly azonban csak differenciált, bizonyítékokon alapuló és megfelelő eljárási garanciákkal körülvett szabályozással teremthető meg.

A sportban alkalmazott nemi kategóriák elsődleges rendeltetése, hogy a biológiai eredetű teljesítménykülönbségek egy részét kiegyenlítsék, és ezáltal tényleges versenyzési lehetőséget biztosítsanak a nők számára. Ugyanakkor a kategóriák fenntartása nem eredményezheti azt, hogy valamely sportoló pusztán nemi identitása, testi sajátossága vagy jogi neme miatt automatikusan kizorúljon a sportból. A női kategória védelme és az érintett sportolók emberi méltóságának biztosítása ezért nem egymást kizáró célok. A szabályozás minőségét éppen az mutatja meg, hogy képes-e a két követelményt a lehető legnagyobb mértékben egyidejűleg érvényesíteni.

A kérdés megítélését tovább nehezíti, hogy az élsport, az utánpótlássport és a szabadidősport célja és intenzitása is intenzitása jelentősen eltér. Az olimpiai szintű versenysportban egy rendkívül kis teljesítménykülönbség is meghatározhatja a végeredményt. A szabadidősportban ezzel szemben a részvétel, az egészségmegőrzés és a közösséghez tartozás rendszerint fontosabb, mint az eredmények.

VIII.2. Jogalkotási és sportszervezeti alternatívák

VIII.2.1. A jogalkotás és a sportszervezeti autonómia viszonya

A sportági szabályozás hagyományosan a sportszövetségek autonómiájának körébe tartozik. Ennek oka, hogy az egyes sportágak élettani, technikai és biztonsági sajátosságait elsősorban a szakági szervezetek képesek értékelni. Az állami jogalkotó által minden sportágra egységesen előírt részvételi szabály könnyen figyelmen kívül hagyhatja a sportágak közötti lényeges különbségeket, de a jelenség egyik központi kérdése, hogy amennyiben indokolt jogszabály által rendezni az efféle élethelyzeteket, akkor azt milyen részletességgel indokolt megtenni.

A sportszervezeti autonómia ugyanakkor nem jelenthet jogon kívüliséget. A sportszövetségek szabályai hatással vannak a sportolók személyiségi jogaira, egészségére, megélhetésére és szakmai pályafutására, ezért azoknak meg kell felelniük az alapjogi és diszkriminációtilalmi követelményeknek egyaránt. Az állam feladata

elsősorban nem az, hogy valamennyi részvételi feltételt maga határozza meg, hanem hogy kijelölje azokat az eljárási és jogvédelmi minimumokat, amelyek a sportszövetségeket is kötik.

A kívánatos szabályozási modellnek ezért többszintűnek kell lennie. A jogalkotó az alapjogi, adatvédelmi, egészségvédelmi és eljárási kereteket határozza meg, míg a konkrét sportági feltételeket, természetesen ellenőrizhető, tudományos indokolás mellett az országos és nemzetközi sportszövetségek alakítanak ki.

VIII.2.2. A szabályozás céljának pontos meghatározása

Minden korlátozó szabály elfogadása előtt pontosan meg kell határozni, hogy az milyen legitim célt szolgál. A női kategória védelme, a testi sérülések megelőzése vagy az utánpótláskorú sportolók egészségének megóvása elfogadható cél lehet, ezért több helyen találkozhatunk is ilyen és ehhez hasonló korlátozásokkal is.

Az arányossági vizsgálat során legalább a következő kérdéseket kellene értékelni:

1. Valóban kimutatható-e az adott sportágban és versenyszámban olyan teljesítmény- vagy biztonsági különbség, amely szabályozási beavatkozást indokol?
2. Alkalmas-e a választott kritérium ennek a különbségnek a megragadására?
3. Létezik-e azonos cél elérésére alkalmas, de az érintett sportoló jogait kevésbé korlátozó eszköz?
4. Arányban áll-e a női kategória védelméből származó előny a kizárás vagy az orvosi feltételek által okozott egyéni hátránnyal?
5. Kapcsolódnak-e a szabályhoz olyan eljárási garanciák, amelyek kizárják az önkényes vagy megalázó alkalmazást?

VIII.2.3. Nyitott kategóriák létrehozása

A nyitott kategória olyan versenyzési lehetőséget jelenthet, amelyben a részvétel nem kötődik kizárólag a férfi vagy női besoroláshoz. Elméletileg ez a megoldás lehetővé tenné, hogy azok a transznemű vagy interszex sportolók is részt vegyenek szervezett versenyeken, akik valamely védett kategória feltételeinek nem felelnek meg. A nyitott

kategória így egy komplementer halmazát képezné a már meglévő férfi és női kategóriáknak.

A konstrukció előnye, hogy csökkentheti a teljes kizárás kockázatát, és nem követeli meg a sportolótól identitásának megtagadását vagy egészségügyileg nem szükséges kezelés vállalását. A nyitott kategória azonban csak akkor tekinthető valódi alternatívának, ha ténylegesen működőképes versenyzési lehetőséget biztosít.

Nem elegendő, ha a kategória kizárólag formálisan létezik, de nincs elegendő résztvevő, megfelelő versenynaptár, díjazás, ranglista vagy továbbjutási rendszer. A World Aquatics 2023-ban a berlini úszó világbajnokságon kísérleti nyitott kategóriát hirdetett, amelyre végül egyetlen nevezés sem érkezett. Ez a tapasztalat azt mutatja, hogy a nyitott kategória sikeressége nem vélelmezhető pusztán a jogi lehetőség megteremtéséből. Szükség van megfelelő sportolói létszámmra is.

VIII.2.4. Sportág specifikus szabályozás

A sportág specifikus megközelítés abból indul ki, hogy a biológiai adottságok jelentősége nem minden sportágban azonos. Különböző sportágakban más-más tényezők határozzák meg a teljesítményt. Különbséget kell tenni az erő-, gyorsaság- és állóképesség-központú sportágak, a testi kontaktussal és sérülésveszéllyel járó sportágak, valamint az elsősorban technikai, taktikai vagy szellemi képességekre épülő sportágak között.

A sportág-specifikus szabályozás nem jelenthet ellenőrizhetetlen szövetségi önkényt. A tudományos indokolást nyilvánosságra kell hozni, és be kell mutatni, hogy az adott kritérium pontosan milyen sportági kockázatot kezel. Nem lehet elegendő más sportágak kutatásainak vagy szabályainak mechanikus átvétele.

VIII.2.5. Rugalmasabb nemi kritériumok

A rugalmasabb nemi kritériumok kialakítása nem feltétlenül jelenti a női kategória megszüntetését. Inkább azt jelenti, hogy a részvételi jogosultságot nem egyetlen merev mutató, hanem több tényező, valamint az adott sportág sajátosságainak együttes mérlegelése alapján állapítják meg.

A jogi nem önmagában nem feltétlenül alkalmas versenysportbeli kategorizálásra. A jogi nem elsődlegesen személyállapoti kategória, amely az egyén társadalmi és jogi

elismerését szolgálja, de nem ad teljes körű információt a sportteljesítményt befolyásoló élettani jellemzőkről. Ugyanígy valamely hormon egy adott időpontban mért szintje vagy egyetlen genetikai marker sem feltétlenül képes az egyéni teljesítőképesség valamennyi releváns tényezőjét megragadni.

A rugalmasabb rendszerben a következő differenciálások mérlegelhetők:

VIII.2.5.1. Versenyszint szerinti differenciálás

A szabadidősportban és a helyi amatőr versenyeken főszabály szerint a nemi identitás szerinti részvétel érvényesülhetne. Szigorúbb követelmények csak az országos vagy nemzetközi elitversenyeken lennének alkalmazhatók, ahol a versenyegyensúlyhoz jelentős szakmai és anyagi érdekek kapcsolódnak.

VIII.2.5.2. Korosztály szerinti differenciálás

Gyermekkorban a sport megszerettetését, a közösségi részvételt és az egészséges fejlődést kell előtérbe helyezni. A felnőtt élsport kritériumainak alkalmazása a gyermekekre különösen súlyos kirekesztő hatással járhat. A pubertás előtti korosztályokban ezért általában kevésbé indokolható szigorú jogosultsági rendszer.

VIII.2.5.3. Vegyes vagy koedukált versenyszámok bővítése

A vegyes váltók, párosok és csapatversenyek növelhetik a befogadást anélkül, hogy szükségképpen felszámolnák a női kategóriát. A csapat összetételére vonatkozó szabályokkal a nemek közötti reprezentáció is fenntartható.

VIII.2.5.4. Egyedi elbírálás

Kivételes esetekben független szakértői testület értékelhetné a sportoló helyzetét. Az egyedi eljárás azonban csak akkor fogadható el, ha világos szempontokhoz kötött, gyors, bizalmas és jogorvoslattal támadható. Ellenkező esetben kiszámíthatatlanságot és diszkriminációt eredményezhet.

VIII.2.5.5. Időszakos és felülvizsgálható jogosultság

A sportszövetségeknek kerülniük kellene az életre szóló, automatikus kizárásokat. Amennyiben új tudományos eredmények vagy szabályozási megoldások jelennek meg, biztosítani kell a jogosultság újbóli vizsgálatát.

A rugalmasabb szabályozás határát a jogbiztonság jelenti. A túlzottan egyéniesített eljárás bizonytalanná teheti a részvételt, és lehetőséget teremthet az eltérő bánásmódra. Ezért az egyéni mérlegelés szempontjait előre meg kell határozni, a döntéshozó testületnek pedig függetlennek kell lennie a versenytársaktól és a közvetlen sportági érdekektől.

VIII.2.6. *A sportban alkalmazható inkluzív gyakorlatok*

Az inklúzió nem merül ki a versenyengedély megadásában. A sportoló akkor tud ténylegesen részt venni a sportéletben, ha a sportlétesítmények, az edzői gyakorlat, a csapatkultúra, az adatkezelés és a panaszkezelés egyaránt biztosítja emberi méltóságának tiszteletét.

VIII.2.7. *Befogadó intézményi szabályzatok*

Minden sportszövetségnek és jelentősebb sportegyesületnek célszerű lenne olyan esélyegyenlőségi és zaklatásellenes szabályzatot elfogadnia, amely kifejezetten kitér a nemi identitásra, a nemi önkifejezésre és a nemi jellemzőkre. A szabályzatnak egyértelművé kell tennie, hogy tilos a sértő megszólítás, a személyes adatok jogosulatlan nyilvánosságra hozatala, az öltözői vagy csapaton belüli zaklatás és az online gyűlöletkeltés.

A panaszokat olyan személynek vagy testületnek kell kivizsgálnia, amely megfelelő képzettséggel és függetlenséggel rendelkezik. A sértett sportolót védeni kell a megtorlástól, a panaszkezelésnek pedig gyorsnak és bizalmasnak kell lennie.

VIII.2.8. *Edzők és sportvezetők képzése*

Az edzők, játékvezetők és sportvezetők rendszeres képzése nélkül a formálisan befogadó szabályzatok a gyakorlatban hatástalanok maradhatnak. A képzésnek ki kell terjednie az alapvető fogalmakra, a megfelelő kommunikációra, a zaklatás felismerésére és arra, hogy miként lehet a konfliktusokat a sportolók méltóságának tiszteletben tartásával kezelni.

Külön figyelmet igényel az utánpótlássport, ahol az edzőknek a gyermek mindenképp felett álló érdekét, pszichés biztonságát és fejlődését kell szem előtt tartaniuk. A gyermek identitásával vagy testi fejlődésével kapcsolatos információkat nem szabad a csapattársak vagy a nyilvánosság előtt megvitatni.

VIII.2.9. Öltözők és sportlétesítmények

A létesítmények kialakításánál lehetőség szerint biztosítani kell egyéni vagy semleges használatú öltöző- és mosdóhelyiségeket. Ezek azonban nem válhatnak kötelező elkülönítés eszközévé. Az egyéni helyiséget annak kell tudnia igénybe venni, aki nagyobb magánzsférát kíván, függetlenül nemi identitásától.

VIII.2.10. A közösségi és szabadidősport elsődlegessége

A transznemű emberek jelentős része nem élsportolóként, hanem egészségmegőrzés, kikapcsolódás és közösségi kapcsolatok céljából sportol, ezen a területen a befogadásnak kell főszabályként érvényesülnie. A nemzetközi elitversenyeken alkalmazott korlátozások automatikus átvétele a helyi futóversenyekre, munkahelyi bajnokságokra vagy szabadidős csapatokra rendszerint nem indokolható.

Az UNESCO testnevelésről, fizikai aktivitásról és sportról szóló nemzetközi chartája⁷⁰ szerint a sport gyakorlása mindenkit megillető alapvető jog, amelyet diszkrimináció nélkül kell biztosítani. A dokumentum egyúttal azt is hangsúlyozza, hogy a szakpolitikai döntéseknek megfelelő tudományos bizonyítékokon, kutatáson, konzultáción és rendszeres értékelésen kell alapulniuk. Ez alátámasztja azt a megközelítést, amely szerint a sportpolitika elsődleges célja a részvétel lehető leg szélesebb biztosítása, míg a korlátozásokat az adott versenyszinthez és konkrét kockázathoz kell igazítani.

VIII.2.11. Döntéshozatali és jogorvoslati reformok

A sportolói jogosultságról szóló döntés nem kezelhető egyszerű technikai vagy orvosi kérdésként. Az ilyen döntés hatással lehet a sportoló magánéletére, egészségére, szakmai hírnevére és megélhetésére, ezért megfelelő eljárási garanciákat igényel.

⁷⁰ United Nations: International Charter of Physical Education, Physical Activity and Sport Paris, 2015.

A kívánatos modellben első fokon egy tudományágakon átívelő, független testület járna el, amelyben sportorvosi, jogi, etikai és sportági szakértelem egyaránt jelen van. A testület tagjai nem lehetnek olyan helyzetben, amelyben a döntés eredményéhez versenyszakmai vagy anyagi érdekük fűződik.

A CAS előtti eljárás jelentős költsége és földrajzi távolsága miatt sok sportoló számára nehezen hozzáférhető. Célszerű ezért nemzeti vagy regionális szinten olyan független sportjogi jogorvoslati fórumokat létrehozni, amelyek gyors, olcsó és szakmailag megalapozott felülvizsgálatot biztosítanak. A bírósági kontrollnak pedig nem szabad kizárólag arra korlátozódnia, hogy a sportdöntőbírói határozat formailag nem sérti-e a közrendet. A súlyos alapjogi hatással járó ügyekben érdemi arányossági és eljárási vizsgálatra van szükség.

VIII.3. Nemzetközi együttműködés szükségessége

A transznemű és interszex sportolók részvételének szabályozása nem oldható meg kizárólag nemzeti szinten. A nemzetközi versenyrendszerben a sportolók eltérő országokban készülnek, több állam versenyein vesznek részt, majd nemzetközi szövetségek szabályai alapján kvalifikálják magukat. Abban az esetben, ha az országos és nemzetközi előírások jelentősen eltérnek, előfordulhat, hogy a sportoló hazai szinten jogosult versenyezni, nemzetközi szinten azonban már nem. Ez kiszámíthatatlanná teheti a pályafutást, és egyenlőtlen helyzetbe hozhatja az eltérő országok versenyzőit.

A teljes nemzetközi egységesítés ugyanakkor nem feltétlenül kívánatos. Az általános alapjogi és eljárási minimumokat indokolt összehangolni, de a konkrét jogosultsági feltételeknek igazodniuk kell az egyes sportágak sajátosságaihoz. A harmonizáció tárgyát elsősorban a következő területek képezhetnék:

- közös alapfogalmak és terminológia,
- egységes tudományos bizonyítási minimumok,
- az egészségügyi és genetikai vizsgálatok etikai szabályai,
- adatvédelmi és titoktartási követelmények,
- a sportolói konzultáció szabályai,
- a független jogorvoslat minimumfeltételei,
- a gyermek- és utánpótlássport sajátos garanciái,

- a szabályok rendszeres felülvizsgálata,
- a nyitott és vegyes kategóriákra irányuló nemzetközi kísérleti programok.

A nemzetközi együttműködésnek nemcsak a sportszövetségekre, hanem az államokra, az UNESCO-ra, az Európa Tanácsra, az emberi jogi szervezetekre, a sportorvosi kutatóhelyekre, a játékos-szakszervezetekre és mindenekelőtt az érintett sportolók képviselőire is ki kell terjednie. Az Európa Tanács sporttal foglalkozó kibővített részmegállapodása⁷¹ már korábban is hangsúlyozta, hogy a tisztességes verseny és az emberi jogok védelme együttes megközelítést igényel. A szervezet külön konferencián foglalkozott az interszex és transznemű sportolók jogaival, kiemelve az invazív vizsgálatokkal, a testi integritással és a diszkriminációval kapcsolatos veszélyeket.

Különösen fontos lenne egy nemzetközi, független kutatási adatbázis kialakítása. Jelenleg a sportszövetségek sokszor eltérő módszertanú és korlátozott mintán végzett kutatásokra támaszkodnak. A közös adatbázis anonim módon tartalmazhatná a sportág-specifikus teljesítményadatokat, a szabályok egészségügyi következményeit és az inkluzív programok tapasztalatait. A kutatást függetleníteni kellene azoktól a szervezetektől, amelyek később saját szabályaik igazolására használják az eredményeket.

A nemzetközi együttműködés részét képezhetné egy minimumszabályokat tartalmazó kódex is. Ez nem határozná meg valamennyi sportág konkrét jogosultsági feltételeit, hanem az emberi méltóság, az adatvédelem, a szükségesség, az arányosság, a tudományos megalapozottság, a konzultáció és a jogorvoslat közös követelményeit rögzítené. A nemzetközi sportszövetségeknek saját szabályaikban be kellene mutatniuk, hogy miként felelnek meg e minimumoknak.

A transznemű és interszex sportolók részvételével kapcsolatos szabályozás reformja nem szűkíthető le arra a kérdésre, hogy valamely sportoló részt vehet-e a női kategóriában. A probléma ennél szélesebb, hiszen magában foglalja a sporthoz való hozzáférést, az egészség és a testi integritás védelmét, a magánéletet, a személyes adatok biztonságát, a tisztességes eljárást, a sportolói képviseletet és a női versenysport tényleges esélyegyenlőségét is.

⁷¹ Council of Europe: Enlarged Partial Agreement on Sport
<https://www.coe.int/en/web/sport/epas> 2026. 08.17.

A megfelelő szabályozás alapja nem egyetlen merev és valamennyi sportágra azonos kritérium, hanem a differenciálás. Különbséget kell tenni az elit- és szabadidősport, a felnőtt- és utánpótláskorosztály, a kontakt- és nem kontakt sportágak, valamint az erőre, állóképességre, technikára vagy szellemi teljesítményre épülő versenyek között. A korlátozás csak akkor tekinthető igazolhatónak, ha konkrét, bizonyított sportági kockázatot kezel, alkalmas e cél elérésére, és nem létezik kevésbé jogkorlátozó alternatíva.

A nyitott kategóriák, a vegyes versenyszámok, a teljesítményszint szerinti besorolás és az egyedi, garanciális eljárások egyaránt részét képezhetik a reformnak. Egyik megoldás sem alkalmazható azonban pusztán jelképesen. A nyitott kategória csak akkor jelent valódi részvételi lehetőséget, ha megfelelő létszámmal és versenyrendszerrel rendelkezik, az egyedi elbírálás pedig csak előre meghatározott szempontokkal és független jogorvoslattal fogadható el.

A reform hosszú távú célja egy olyan többszintű rendszer kialakítása lehet, amelyben az állam az alapjogi és eljárási garanciákat biztosítja, a sportszövetségek tudományosan indokolt sportági szabályokat alkotnak, a független fórumok pedig érdemi kontrollt gyakorolnak. Ezt nemzetközi kutatási, adatvédelmi és jogorvoslati minimumoknak kellene kiegészíteniük.

A sport hitelessége nemcsak a versenyeredmények összehasonlíthatóságától, hanem attól is függ, miként bánt a legkiszolgáltatottabb sportolókkal. A női kategória védelme, a tisztességes verseny és a transznemű, illetve interszex sportolók méltóságának tisztelete egyaránt legitim követelmény. A jövő szabályozásának ezért nem valamelyik érdek teljes kizárására, hanem a jogok lehető legnagyobb mértékű, bizonyítékokon alapuló és ellenőrizhető összehangolására kell törekednie.

IX. Összegzés

A transznemű sportolók részvételével kapcsolatos jogi kérdések vizsgálata jól mutatja, hogy a modern sportjog már messze nem kizárólag a versenyszabályok, a sportszervezetek működése vagy a sportolói jogviszonyok szabályozásával foglalkozik. A sport olyan társadalmi és jogi tér, amelyben egyszerre jelenik meg az emberi méltóság, az önazonosság, a magánélet védelme, az egyenlő bánásmód követelménye, a testi

integritás, a sporthoz való hozzáférés, valamint a verseny tisztaságának, a fair playnek és a sportolók biztonságának igénye. A transznemű és interszex sportolók részvételének kérdése azért vált a sportjog egyik legösszetettebb problémájává, mert ezen értékek nem minden esetben mutatnak ugyanabba az irányba.

A dolgozat kiindulópontját annak felismerése jelentette, hogy a kérdés nem egyszerűsíthető le csupán arra, hogy egy transznemű sportoló indulhat-e a nemi identitásának megfelelő versenykategóriában. A valódi jogi probléma annak meghatározása, hogy milyen feltételek mellett lehet a sportoló részvételét korlátozni, milyen tulajdonságok tekinthetők a sportteljesítmény szempontjából relevánsnak, milyen tudományos bizonyítékokra kell egy korlátozásnak épülnie, és milyen eljárási garanciáknak kell biztosítaniuk azt, hogy az érintett sportoló ne váljon pusztán a sportszabályozás tárgyává.

A vizsgálat egyik legfontosabb következtetése, hogy a nem fogalmának különböző jelentéseit következetesen el kell választani egymástól. A biológiai nem, a jogi nem és a nemi identitás eltérő fogalmak, így eltérő jogi funkciót töltenek be. Ugyanez igaz a transzneműségre és az interszexualitásra is. A dolgozatban vizsgált esetek különösen világosan megmutatták ennek jelentőségét. Lia Thomas esete a transznemű sportolók részvételéhez kapcsolódik, míg Caster Semenya és Imane Khelif ügye nem kezelhető transznemű sportolók eseteként. Az utóbbi ügyek elsősorban a természetes biológiai és nemi jellemzők, illetve a sportszövetségek által meghatározott női versenykategória közötti kapcsolat problémáját vetik fel. A fogalmak összemosása nemcsak társadalmi félreértésekhez, hanem hibás jogi következtetésekhez is vezethet.

A nemzetközi és európai emberi jogi keretek vizsgálata alapján megállapítható, hogy a sportoló a sportpályára lépéssel nem veszíti el alapvető jogait. Az emberi méltóság, a magánélethez való jog, az önazonosság, a testi integritás és a diszkrimináció tilalma a sportban is érvényesül. A nemi identitás az európai emberi jogi fejlődés alapján a személyes identitás és a magánélet körébe tartozik, és a transznemű személyekkel szembeni hátrányos megkülönböztetés megfelelő jogi indok nélkül nem fogadható el.

Ezzel párhuzamosan azonban az egyenlő bánásmód követelménye nem értelmezhető úgy, hogy minden sportolót minden körülmények között azonos módon kell kezelni. A sport sajátossága éppen abban áll, hogy különböző kategóriák létrehozásával törekszik a

ténylegesebb versenyegyenlőség biztosítására. A korcsoportok, súlycsoportok, valamint a férfi és női versenykategóriák létezése önmagában nem minősül jogellenes megkülönböztetésnek. A női versenykategória létrehozásának és fenntartásának célja önmagában legitim, amennyiben az a nők tényleges sportolási és versenyzési lehetőségeinek, a tisztességes versenynek vagy bizonyos sportágakban a sportolók biztonságának védelmét szolgálja.

A döntő kérdés ezért nem az, hogy alkalmazható-e különbségtétel, hanem az, hogy az adott különbségtétel objektíven igazolható, szükséges és arányos-e. Egy sportszövetség nem hivatkozhat általánosságban arra, hogy valamely sportoló transznemű vagy interszex, és ebből automatikusan nem következtethet tisztességtelen versenyelőnyre. A szabályozásnak meg kell jelölnie azt a konkrét sportági sajátosságot, teljesítménybeli tényezőt vagy biztonsági kockázatot, amely miatt a korlátozás szükségessé válik. Ezt megfelelő, ellenőrizhető tudományos bizonyítékokkal kell alátámasztani.

A dolgozatban vizsgált sportszövetségi szabályok azt is megmutatták, hogy jelenleg nincs egységes nemzetközi válasz a problémára. Az elmúlt évek szabályozási fejlődése során a hormonális kritériumoktól egyre több szervezet mozdult el a férfi pubertás során kialakult testi jellemzők vagy genetikai kritériumok vizsgálata felé. A World Athletics és a World Aquatics szabályozása egyre szigorúbb feltételeket alkalmazott, miközben a NOB korábbi, 2021-es megközelítése még erőteljesen hangsúlyozta az inklúziót, az előny automatikus vélelmezésének tilalmát és a sportág-specifikus bizonyítást. A későbbi szabályozási változások ugyanakkor a női versenykategória biológiai szempontokon alapuló védelmének megerősödését mutatják.

Mindez azonban egyben azt is bizonyítja, hogy a kérdés tudományosan és jogilag sem tekinthető lezártnak. Ebből következik a dolgozat egyik központi tézise: a transznemű és interszex sportolók részvételére vonatkozó jogilag megfelelő szabályozásnak alapvetően sportág-specifikusnak kell lennie.

Ugyanez a differenciálási követelmény érvényesül a verseny szintje tekintetében. Nem indokolt ugyanazokat a feltételeket alkalmazni az olimpiai élsportban, mint a helyi amatőr sportban, a szabadidősportban vagy a gyermek- és utánpótlásversenyeken. Az élsportban akár rendkívül kis teljesítménykülönbségek is meghatározhatják a verseny eredményét, világrekordokat vagy olimpiai kvalifikációt. A szabadidősportban ezzel szemben az

egészségmegőrzés, a társadalmi integráció, a közösséghez tartozás és a sportolási lehetőség biztosítása kerül előtérbe. A közösségi és rekreációs sportban ezért a lehető legszélesebb körű befogadásnak kell főszabályként érvényesülnie.

Különösen fontos következtetése a dolgozatnak a sportszervezeti autonómia korlátainak meghatározása. A sportszövetségek szakmai autonómiája nélkül a nemzetközi és nemzeti versenysport működése elképzelhetetlen lenne. Az egyes sportágak technikai és versenyszakmai sajátosságait alapvetően a sportági szervezetek képesek értékelni. Ez azonban nem jelenthet alapjogi mentességet. A sportszövetség szabálya nem válik jogszerűvé pusztán attól, hogy sportszakmai döntésként jelenik meg.

Ezt különösen szemléletesen mutatja Caster Semenya ügye. Az ügy tanulsága nem csupán az, hogy bizonyos biológiai tulajdonságokra épülő különbségtétel adott esetben igazolható lehet, hanem az is, hogy az ilyen döntéseknek megfelelő bírósági kontroll alatt kell állniuk. Ha egy sportoló nem rendelkezik valódi választási lehetőséggel, és sportpályafutása folytatásának feltételeként kénytelen elfogadni valamely választottbírói rendszer joghatóságát, akkor különösen fontos a tisztességes eljárás és az érdemi jogorvoslat biztosítása. A sportolói jogvédelem nem merülhet ki a jogorvoslat formális lehetőségének biztosításában.

Lia Thomas ügye ugyanezt a problémát más oldalról világította meg. A részvételi szabályok már azelőtt kizárhatják a sportolót egy versenyrendszerből, hogy olyan konkrét döntés születne, amelyet megtámadhatna. Abban az esetben pedig, ha a szabály megtámadásának előfeltétele éppen az a sportolói státusz, amelynek megszerzését a vitatott szabály akadályozza meg, akkor a sportoló hatékony jogorvoslat nélkül maradhat. A jövő szabályozásának ezért nemcsak azt kell meghatároznia, hogy ki indulhat valamely kategóriában, hanem azt is, hogy ki, milyen eljárásban és milyen időpontban támadhatja meg a részvételét korlátozó szabályokat.

Imane Khelif ügye pedig különösen a jogbiztonság, az adatvédelem és az eljárási átláthatóság jelentőségére mutatott rá. A genetikai, hormonális és egészségügyi adatok a sportoló legérzékenyebb személyes adatai közé tartoznak. A sportoló alkalmasságának vizsgálata nem vezethet ezen információk indokolatlan nyilvánosságra kerüléséhez vagy a sportoló társadalmi megbélyegzéséhez. A sportági alkalmassági vizsgálatokat ezért szigorú adatvédelmi, titoktartási és eljárási szabályokkal kell körülvenni.

A magyar jogi környezet vizsgálata szintén sajátos kettősséget tárt fel. Egyrészt az Alaptörvény biztosítja az emberi méltóságot, az egyenlőséget és a testi-lelki egészség védelmét, az Egyenlő bánásmód törvény pedig kifejezetten védett tulajdonságként nevesíti a nemi identitást. Másrészt a magyar személyállapot szabályozás a születési nem megváltoztathatatlanágából indul ki. Ehhez társul, hogy a Sporttörvény nem tartalmaz részletes, valamennyi sportágban alkalmazandó rendelkezéseket a transznemű vagy interszex sportolók versenyzési jogosultságára.

A magyar sportjogi rendszer legfontosabb hiányosságának ezért nem feltétlenül valamely túlzottan befogadó vagy túlzottan korlátozó szabály tekinthető, hanem sokkal inkább a világos és nyilvánosan hozzáférhető sportági szabályozások hiánya. A sportolónak előzetesen megismerhető módon kell tudnia, hogy milyen kategóriában, milyen feltételek teljesítésével versenyezhet, milyen személyes vagy egészségügyi adatokat köteles rendelkezésre bocsátani, milyen döntéshozó szerv ítélkezik az ügyében, és e döntéssel szemben milyen jogorvoslati lehetőségekkel rendelkezik.

A dolgozatban vizsgált megoldási lehetőségek alapján ezért a jövőben egy többszintű szabályozási modell kialakítása tűnik indokoltnak. Ebben az állam elsődlegesen az alapjogi, adatvédelmi, egészségügyi és eljárási minimumkövetelményeket határozná meg. A konkrét versenyszakmai szabályok megalkotása továbbra is a sportszövetségek feladata maradna, amelyeknek azonban bizonyítaniuk kellene, hogy az alkalmazott különbségtétel az adott sportág sajátosságai alapján indokolt. A döntések felülvizsgálatát pedig megfelelően független és tényleges jogorvoslatot biztosító fórumoknak kellene ellátniuk.

A nyitott kategóriák, a vegyes versenyszámok, a versenyszint szerinti differenciálás, valamint bizonyos esetekben az egyedi elbírálás egyaránt alkalmas lehet a jelenlegi rendszer kiegészítésére. Egyik megoldás sem tekinthető azonban önmagában univerzális válasznak. A nyitott kategória például csak akkor jelent valódi alternatívát, ha megfelelő számú sportoló, verseny, ranglista és továbbjutási lehetőség kapcsolódik hozzá. Az egyedi elbírálás pedig csak akkor lehet jogszerű, ha előre meghatározott kritériumokon alapul, független döntéshozatal mellett történik és hatékony jogorvoslat kapcsolódik hozzá.

A szabályozás kialakításakor a sport befogadó funkcióját sem lehet háttérbe szorítani. A sport nemcsak az olimpiai érmekről és a világrekordokról szól. Egészségmegőrző, közösségteremtő és társadalmi integrációs szerepe miatt különösen fontos, hogy senki ne szoruljon ki indokolatlanul a sportolás lehetőségéből. A gyermek-, amatőr- és szabadidősportban ezért különösen nagy súlyt kell biztosítani a részvételnek, a közösséghez tartozásnak és az emberi méltóság tiszteletének.

Mindezek alapján a már kezdetben feltett kérdésre - Fair play vagy free play? - nem adható olyan válasz, amely a két fogalom valamelyikének teljes priorizálást mondaná ki. A fair play és a free play, mint a sporthoz való szabad, kirekesztéstől mentes hozzáférés nem szükségképpen egymást kizáró követelmények. A modern sportjog egyik legfontosabb feladata éppen olyan szabályozási rendszer kialakítása, amely mindkettőt a lehető legnagyobb mértékben képes érvényesíteni.

A fair play nem jelentheti valamely sportolói csoport automatikus kizárását, ugyanakkor a befogadás sem értelmezhető úgy, hogy figyelmen kívül hagyja a sportágak valós teljesítménybeli és biztonsági sajátosságait. A megfelelő egyensúlyt csak olyan szabályozás teremtheti meg, amely világos, előre megismerhető, tudományosan megalapozott, sportág- és versenyszint-specifikus, szükséges és arányos, továbbá tiszteletben tartja az érintett sportolók emberi méltóságát, egészségét, magánéletét és személyes adatainak védelmét.

A sport hitelessége végső soron nem kizárólag azon múlik, hogy a verseny eredménye statisztikailag vagy biológiailag tökéletesen kiegyenlített körülmények között születik-e meg. Legalább ilyen fontos, hogy a versenyrendszerben részt vevő valamennyi sportolót személyként, alapvető jogok jogosultjaként kezeljék. Ugyanakkor az emberi méltóság tiszteletben tartása sem teheti értelmetlenné azokat a kategóriákat, amelyek nélkül a női sport vagy bizonyos sportágak tisztességes és biztonságos működése veszélybe kerülhet.

A jövő sportjoga ezért várhatóan nem egyetlen, végleges kritérium megtalálásával fogja rendezni ezt a kérdést. Sokkal inkább egy olyan folyamatosan felülvizsgálható rendszerre van szükség, amely követi a tudomány fejlődését, képes reagálni az egyes sportágak változásaira, és megfelelő jogvédelmet biztosít minden érintett számára. Ebben a rendszerben a sportági autonómia, az állami jogalkotás, az emberi jogi kontroll és a független jogorvoslat egymást kiegészítő, nem pedig egymást kizáró szerepet tölthet be.

A sport lényege végső soron nem kizárólag a győzelem, hanem az is, hogy a versenyben részt vevők elfogadják annak szabályait, bízzanak azok tisztességességében, és saját teljesítményük maximumát úgy mutathassák meg, hogy közben emberi méltóságuk sem válik a verseny árának részévé. A „Citius, Altius, Fortius – Communiter” gondolata ezért is lehet iránymutató, mivel a sportnak gyorsabbá, magasabbá és erősebbé kell válnia, de mindez csak együtt, a tisztességes verseny és az emberi jogok kölcsönös tiszteletben tartásával valósítható meg. Hiszen „a sport reményt adhat ott, ahol egykoron kétségbeesés uralkodott. Bármely kormánynál hatékonyabb a faji ellentétek leküzdésében. A sport képes megváltoztatni a világot”⁷².

⁷² Nelson Mandela, Monaco, 2000

Hivatkozásjegyzék

Jogforrások

Hazai jogforrások

Alaptörvény

2003. évi CXXV. törvény az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról

2004. évi I. törvény a sportról

2010. évi I. törvény az anyakönyvi eljárásról

2020. évi XXX. törvény az egyes közigazgatási tárgyú törvények módosításáról, valamint ingyenes vagyonjuttatásról

Uniós jogforrások

Az Európai Unió Alapjogi Chartája

Emberi Jogok Európai Egyezménye

Alkotmánybírósági határozatok

Alkotmánybíróság 11/2021. (IV. 7.) AB határozata

Uniós irányelvek

A Tanács 2000/78/EK irányelve (2000. november 27.) a foglalkoztatás és a munkavégzés során alkalmazott egyenlő bánásmód általános kereteinek létrehozásáról

A Tanács 2004/113/EK irányelve (2004. december 13.) a nők és férfiak közötti egyenlő bánásmód elvének az árukhoz és szolgáltatásokhoz való hozzáférés, valamint azok értékesítése, illetve nyújtása tekintetében történő végrehajtásáról

Az Európai Parlament és a Tanács 2006/54/EK irányelve (2006. július 5) a férfiak és nők közötti esélyegyenlőség és egyenlő bánásmód elvének a foglalkoztatás és munkavégzés területén történő megvalósításáról

Bírósági döntések

EJEB döntések

Emberi Jogok Európai Bírósága: A.P., Garçon és Nicot kontra Franciaország ügyben 79885/12, 52471/13, 52596/13

Emberi Jogok Európai Bírósága: Christine Goodwin kontra Egyesült Királyság ügy C-117/01

Emberi Jogok Európai Bírósága: E.G és mások kontra Magyarország 12918/19

Emberi Jogok Európai Bírósága: Rana kontra Magyarország 40888/17

Emberi Jogok Európai Bírósága: R.K. kontra Magyarország 54006/20

Emberi Jogok Európai Bírósága: Semenya kontra Svájc ügy 10934/21

Emberi Jogok Európai Bírósága: X és Y kontra Románia ügyben 2145/16, 20607/16

EUB döntések

Európai Unió Bírósága (Nagytanács) C-4/23.

Európai Unió Bírósága: P kontra S és Cornwall County Council ügy C-13/94.

Európai Unió Bírósága C-247/23. számú, Deldits-ügy

Európai Unió Bírósága: MB kontra Secretary of State for Work and Pensions ügy C-451/16

CAS döntések

Nemzetközi Sportdöntőbíróság: Caster Semenya és Athletics South Africa kontra IAAF ügyek CAS 2018/O/5794, CAS 2018/O/5798

Nemzetközi Sportdöntőbíróság: Caster Semenya és Athletics South Africa kontra IAAF ügyek CAS 2018/O/5794, CAS 2018/O/5798

Nemzetközi Sportdöntőbíróság: Lia Thomas kontra World Aquatics CAS 2023/O/10000

United Nations: Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women New York <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/convention-elimination-all-forms-discrimination-against-women> 2026. 07. 17.

Nemzetközi Sportdöntőbíróság: Imane Khelif kontra World Boxing

Nemzetközi Sportdöntőbíróság: Dutee Chand kontra Athletics Federation of India and IAAF CAS 2014/A/3759

Amerikai Legfelsőbb Bíróság döntései

SUPREME COURT OF THE UNITED STATES: West Virginia et al. v. B. P. J., by her next friend and mother, Heather Jackson https://www.supremecourt.gov/opinions/25pdf/24-43_2b35.pdf?utm 2026. 08. 17.

United Nations: International Charter of Physical Education, Physical Activity and Sport Paris, 2015.

Egyéb szervezetek által kiadott dokumentumk

Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women New York, 18 December 1979

Convention on the Rights of the Child

Council of Europe: Enlarged Partial Agreement on Sport <https://www.coe.int/en/web/sport/epas> 2026. 08.17.

Council of Europe: Recommendation CM/Rec(2025)7 of the Committee of Ministers to member States on equal rights for intersex persons <https://search.coe.int/cm?i=091259488028b934> 2026. 08.17.

FÉDÉRATION INTERNATIONALE DE FOOTBALL ASSOCIATION: FIFA issues gender verification regulations for all competitions <https://inside.fifa.com/tournaments/womens/womensworldcup/germany2011/news/fifa-issues-gender-verification-regulations-for-all-competitions-1449540> 2026. 08. 17.

International Boxing Association: Statement made by the International Boxing Association regarding Athletes Disqualifications in World Boxing Championships 2023 <https://www.iba.sport/?p=52414&utm> 2026. 08. 17.

International Boxing Association: IBA clarifies the facts: the letter to the IOC regarding two ineligible boxers was sent and acknowledged <https://www.iba.sport/?p=52437&utm> 2026. 08. 17.

International Covenant on Civil and Political Rights

International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights

International Olympic Committee: Framework on Fairness, Inclusion and Non-Discrimination on the Basis of Gender Identity and Sex Variations <https://www.olympics.com/ioc/documents/athletes/ioc-framework-on-fairness-inclusion-and-non-discrimination-on-the-basis-of-gender-identity-and-sex-variations> 2026. 08. 17.

International Olympic Committee: Policy on the Protection of the Female (Women's) Category in Olympic Sport <https://www.olympics.com/ioc/news/international-olympic-committee-announces-new-policy-on-the-protection-of-the-female-women-s-category-in-olympic-sport> 2026. 08. 17.

International Olympic Committee: IOC Statement on CAS decision regarding withdrawal of recognition of IBA <https://www.olympics.com/ioc/news/ioc-statement-on-cas-decision-regarding-withdrawal-of-recognition-of-iba> 2026. 08. 17.

The Yogyakarta Principles

UNITED NATIONS, OFFICE OF THE HIGH COMMISSIONER FOR HUMAN RIGHTS (OHCHR): Living Free and Equal: What States Are Doing to Tackle Violence and Discrimination against Lesbian, Gay, Bisexual, Transgender and Intersex People. Geneva, United Nations 2016, 18, 94–97 o.

UNITED NATIONS, OFFICE OF THE HIGH COMMISSIONER FOR HUMAN RIGHTS (OHCHR): Discriminatory laws and policies, acts of violence and harmful practices against intersex persons – Report of the Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights, A/HRC/60/50, 2025

World Athletics: World Athletics Council decides on Russia, Belarus and female eligibility 2026. 08. 17.

World Aquatics: Competition Regulations <https://www.worldaquatics.com/rules/competition-regulations> 2026. 08. 17.

World Health Organization (WHO): Gender and health. <https://www.who.int/news-room/questions-and-answers/item/gender-and-health> 2026. 08. 17.